

PLAN OTKUPA IMOVINE I PRESELJENJA ZA PODPROJEKTE

Projekt:	Federacija Bosne i Hercegovine – Projekt modernizacije cestovnog sektora
Naručilac:	Javno preduzeće „Ceste FBiH“
Finansijer:	European Bank for Reconstruction and Development
Konsultant:	Enova d.o.o. Sarajevo
Datum:	1. septembar 2021.
Verzija:	DRAFT, v3

SADRŽAJ

LISTA SKRAĆENICA.....	3
POPIS DEFINICIJA POJMOVA KORIŠTENIH U OVOM DOKUMENTU	3
1 UVOD	5
1.1 OPIS I KONTEKST PROJEKTA.....	5
1.2 1.2 OPSEG I SVRHA OVOG PLANA	7
1.3 STATUS POSTUPKA OTKUPA IMOVINE	8
2 ZAKONSKI OKVIR	9
2.1 ZAKON O EKSPROPRIJACIJI	9
2.2 DRUGI RELEVANTNI PROPISI U FBIH	12
2.3 EBRD POLITIKA.....	13
2.4 ANALIZA RAZLIKA I RJEŠENJA.....	15
3 UTJECAJI PROJEKTA	19
3.1 METODOLOGIJA	19
3.2 KRATAK PREGLED UTJECAJA PROJEKTA	20
3.3 OPIS UTJECAJA ZA DIONICU M20 - OBILAZNICA GORAŽDE	21
3.4 OPIS UTICAJA ZA DIONICU M18 - ŽIVINICE 1-VITALJ	23
3.5 OPIS UTICAJA ZA DIONICU M5 - KAONIK-GROMILJAK.....	25
4 KLJUČNI PRINCIPI OTKUPA IMOVINE	28
5 ENTITLEMENTS AND COMPENSATION	30
5.1 10.2 NAKNADE ZA RAZLIČITE KATEGORIJE IMOVINE	30
5.2 MATRICA NAKNADA	34
5.3 POMOĆ RANJIVIM OSOBAMA	39
6 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE S JAVNOŠĆU	41
7 SPROVOĐENJE OVOG PLANA.....	43
7.1 ODGOVORNOSTI ZA SPROVOĐENJE	43
7.2 TROŠKOVI I BUDŽET	43
7.3 MONITORING, EVALUACIJA, IZVJEŠTAVANJE.....	44
8 MEHANIZAM ZA PRITUŽBE	46
PRILOG 1: OBRAZAC ZA PRITUŽBE	48
PRILOG 2: UPITNICI KORIŠTENI ZA SOCIO-EKONOMSKO ANKETIRANJE.....	49
PRILOG 3: OBAVIJEST O ANKETIRANJU	65
PRILOG 4: PREGLED BAZE PODATAKA CENZUSA	66

LISTA SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
PZ	(EBRD-ev) Provedbeni zahtjev
JIP	Jedinica za implementaciju projekta

POPIS DEFINICIJA POJMOVA KORIŠTENIH U OVOM DOKUMENTU

Census (inventar) i socioekonomска anketa	Census je proces sastavljanja 100%-nog uzorka pojedinaca, domaćinstava i biznisa (bilo formalnih ili neformalnih) koji će biti predmet fizičkog i/ili ekonomskog preseljenja zbog projekta. Socio-ekonomski anketa se koristi da se utvrde i analiziraju socio-ekonomski uvjeti pojedinaca, domaćinstava i biznisa (bilo formalnih ili neformalnih) koji će biti predmet fizičkog i/ili ekonomskog preseljenja zbog projekta (pogledati definicije fizičkog i ekonomskog preseljenja dole).
Granični (krajnji) datum	Datum nakon kojeg osobe koje se nastane na području projekta nemaju pravo na naknadu i/ili pomoć.
Ekonomsko preseljenje	Gubitak imovine (uključujući zemljište) ili pristupa imovini koje dovodi do gubitka prihoda ili izvora izdržavanja kao rezultat projekta. Ljudi ili biznisi koji se ne sele fizički mogu doživjeti ekonomsko preseljenje.
Pravo na naknade	Naknada i pomoć koju imaju pravo primiti osobe pod utjecajem projekta tokom preseljenja (vidjeti definiciju preseljenja dole). Prava na naknade se utvrđuju za svaki pojedinačni projekt i navode se u obliku Matrice naknada, tj. tabele koja sadrži informacije o tome ko ima pravo na koju vrstu naknade i/ili pomoći.
Ponovna uspostava izvora izdržavanja	Mjere koje se preduzimaju da se ublaže utjecaji ekonomskog preseljenja – tj. da se poboljšaju izvori izdržavanja i standardi života osoba pod utjecajem projekta ili da se u najmanju ruku ponovo uspostave na istom nivou koji su bili prije preseljenja.
Tržišna vrijednost	Vrijednost koja se obračunava na osnovu cijena imovine u području na kojem se provodi otkup imovine, koja se može postići za konkretnu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i potražnje u trenutku utvrđivanja cijene.
Naknada za troškove selidbe	Naknada u novcu za troškove koji su neposredno vezani za preseljenje/premještanje domaćinstva ili biznisa.
Fizičko preseljenje	Gubitak kuće/stana ili skloništa kao rezultat otkupa imovine za potrebe projekta a koji iziskuje selidbu osobe na drugu lokaciju.
Osobe pod utjecajem Projekta	Osobe koje zbog otkupa imovine potrebnog za provedbu projekta izgube pravo vlasništva, korištenja ili druge koristi od izgrađenog objekta, zemljišta, jednogodišnjih ili višegodišnjih kultura i stabala, ili neke druge nepokretne i pokretne imovine, u cijelosti ili djelimično, na privremenoj ili trajnoj osnovi.
Zamjenska vrijednost	Tržišna vrijednost plus troškovi transakcije (kao što su troškovi registracije, notarske obrade, putovanja i slično) koji je neko imao kao rezultat transakcije ili prijenosa vlasništva). Naknada po punoj zamjenskoj cijeni je dovoljna za osobu pod utjecajem projekta da zamijeni zemljište, objekte i drugu imovinu po istom ili boljem standardu na drugoj lokaciji.
Okvir za otkup imovine	Dokument koji se priprema kada zbog faze razvoja projekta nije poznata tačna priroda ili opseg otkupa zemljišta ili ograničenja korištenja zemljišta u vezi sa projektom a sa potencijalom da izazove fizičko i/ili ekonomsko preseljenje. Svrha ovira je opisati vjerovatne utjecaje u vezi s

Plan otkupa imovine i preseljenja

	otkupom zemljišta i navesti principe kojim će se rukovoditi kako bi se utjecaji rješavali. Kada se definiju pojedinačne komponente projekta i postanu dostupne potrebne informacije, okvir služi kao osnova za izradu detaljnog Plana otkupa imovine (pogledati definiciju Plana za otkup imovine dole).
Plan otkupa imovine i preseljenja – Ovaj dokument	Dokument u kojem klijent utvrđuje procedure koje će slijediti i radnje koje će preduzeti u cilju ublažavanja negativnih utjecaja, naknade gubitaka i osiguranja razvojne koristi za osobe i zajednice pod utjecajem određenog investicijskog projekta. Svrha plana je da se predstavi svim interesnim grupama, uključujući ljudima pod utjecajem projekta, ko će tačno biti pogoden otkupom imovine, kako će se otkup imovine sprovoditi i od strane koga, kao i u kojem periodu i kojim resursima.
Preseljenje	Fizičko preseljenje (premještanje ili gubitak doma) ili ekonomsko preseljenje (gubitak imovine ili resursa, i/ili gubitak pristupa imovini ili resursima što dovodi do gubitka prihoda, odnosno izvora izdržavanja) kao rezultat otkupa imovine za projekt, odnosno ograničenja na upotrebu zemljišta.
Ranjive grupe	Ove grupe uključuju lude koji, na osnovu pola, etničke pripadnosti, starosne dobi, fizičkog ili mentalnog invaliditeta, ekonomske situacije ili socijalnog statusa mogu biti ugroženiji preseljenjem od drugih i koji mogu biti ograničeni u svojoj sposobnosti da iskoriste pomoć za preseljenje i povezane razvojne koristi. Ranjive grupe u kontekstu otkupa imovine uključuju i lude koji žive ispod granice siromaštva, lude bez zemlje, starije lude, porodice u kojima su glava porodice žene ili djeca, etničke manjine, zajednice koje zavise od prirodnih resursa ili druga lica koja možda nisu zaštićena domaćim propisima o naknadi ili vlasništvu nad zemljištem.

1 UVOD

1.1 OPIS I KONTEKST PROJEKTA

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) je pokrenula sveobuhvatni Program modernizacije magistralnih cesta u FBiH kako bi se osigurala adekvatna cestovna infrastruktura.

U okviru gore pomenutog sveobuhvatnog Programa, Javno preduzeće „Ceste FBiH“ (JP Ceste FBiH), društvo sa ograničenom odgovornošću u punom vlasništvu Vlade FBiH, pokrenulo je **Projekt modernizacije cestovnog sektora FBiH** (Projekt). U tu svrhu, Bosna i Hercegovina je potpisala Sporazum o zajmu sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) 2016. godine.

Slika 1: Mapa postojeće mreže magistralnih cesta u FBiH (crvena linija), izvor: JP Ceste

Zajmoprimec je Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, dok je JP Ceste FBiH agencija odgovorna za implementaciju projekta u ime FBiH. Projekt se finansira kroz dvije tranše:

- **Tranša 1** u iznosu od 32 mil. EUR
- **Tranša 2** u iznosu od 33 mil. EUR.

Dionice po tranšama su navedene u tabeli dole.

Tabela 1: Podprojekti predloženi za finansiranje od strane EBRD-a

Br.	Dionica	Vrsta radova	Općina/Grad ili Kanton
TRANŠA 1			
1.	M20	Rehabilitacija mostova na M20 - obilaznica Goražde - most na rijeci Drini ¹	Grad Goražde (Bosansko-podrinjski kanton)
2.	M18	Živinice 1-Vitalj - rekonstrukcija kosina, izgradnja trake za spora vozila Stupari - Vitalj M18-Olovo-Semizovac - rekonstrukcija kosina, izgradnja trake za spora vozila Čevljanovići - Nišići	Općina Kladanj (Tuzlanski kanton) Općina Iljaš (Kanton Sarajevo)
3.	M5	Kaonik-Gromiljak - završetak rekonstrukcije Busovača - Draga, Delfine krivine i Jehovac - Brestovsko	Općina Busovača (Srednjobosanski kanton)
TRANŠA 2			
1.	M16.4	Izgradnja obilaznice Bugojno	Općina Bugojno (Srednjobosanski kanton)
2.	M20	Izgradnja obilaznice Goražde, Faza I	Grad Goražde (Bosansko-podrinjski kanton)
3.	M5	Izgradnja obilaznice Donji Vakuf, Faza I	Općina Donji Vakuf (Srednjobosanski kanton)
4.	M15	Izgradnja obilaznice Livno, Faza I	Grad Livno (Kanton 10)
5.	M6.1	Obilaznica Mostar – izgradnja dionice Miljkovići-Rodoč-veza sa M17 Faza I	Grad Mostar (Herzegovačko-neretvanski kanton)
6.	M14	Bihać-Bosanska Krupa, Faza I – izgradnja dionice Jablanska-Mali Lug 3,5 km	Grad Bihać (Unsko-sanski kanton)
7.	M5	Izgradnja obilaznice Kiseljak, Faza I	Općina Kiseljak (Srednjobosanski kanton)
8.	M4.2	Izgradnja obilaznice Cazin, Faza I	Grad Cazin (Unsko-sanski kanton)
9.	M5	Izačić-Kamenica – izgradnja puta koji se spaja sa obilaznicom Bihać, Faza I	Grad Bihać (Unsko-sanski kanton)
10.	M6	Grude (Veza M6 i R420) – izgradnja sjevernog kružnog puta	Općina Grude (Zapadnohercegovački kanton)

Očekuje se da će se Projektom smanjiti broj prometnih nesreća, lokalno zagađenje generisano transportnim sektorom i operativni troškovi vozila, kao i poboljšati povezanost i bezbjednost, te da će Projekt olakšati trgovinu, omogućiti razvoj turizma, pružiti lokalnim zajednicama bolji pristup društvenoj infrastrukturi kao što su bolnice, pružiti podršku razvoju privatnog sektora, promovirati regionalni i nacionalni ekonomski rast i pridonijeti privrednoj i društvenoj koheziji regije.

¹ Ova dionica takođe obuhvata izgradnju kružnog toka.

1.2 OPSEG I SVRHA OVOG PLANA

JP Ceste FBiH je pripremilo ovaj Plan s ciljem adresiranja potencijalnih utjecaja uslijed eksproprijacije za potrebe Projekta, u skladu sa:

- Zakonima i propisima na snazi u Federaciji Bosne i Hercegovine,
- Okolišnom i društvenom politikom EBRD-a iz 2014.², naročito Provedbenim zahtjevom (PZ) 5: Otkup zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko preseljenje.

Ovaj Plan pokriva 3 dionice u okviru Tranše 1, za koje su izrađeni Elaborati eksproprijacije. Čim Elaborati eksproprijacije budu pripremljeni za svih 10 dionica iz Tranše 2, ovaj Plan će se ažurirati kako bi obuhvatio sve dionice.

Ovaj Plan je pripremljen na osnovu Okvira za otkup imovine i preseljenje koji je u oktobru 2015. pripremilo JP Ceste FBiH i koje je odobrio EBRD u ranoj fazi Projekta. Okvirom se postavljaju ključni principi otkupa zemljišta i preseljenja i ciljevi koji će se ispunjavati, kao i organizacioni aranžmani i kriteriji za pod-projekte koji se pripremaju tokom implementacije Projekta kako bi se osiguralo adekvatno upravljanje otkupom zemljišta za potrebe Projekta i pružila pomoć osobama pogodjenim Projektom u ponovnoj uspostavi ili poboljšanju njihovih izvora izdržavanja.

Ovaj Plan pruža preciznije detalje o osobama pod utjecajem Projekta, kriterijima prihvatljivosti i postupcima koje mora slijediti JP Ceste FBiH, te aktivnostima koje će preuzeti za pravilno preseljenje i nadoknadu ljudi i zajednica pod utjecajem Projekta.

Ciljevi ovog Plana su:

- ublažiti negativne socio-ekonomske utjecaje otkupa zemljišta ili ograničenja korištenja i pristupa zemljištu zao osobe pod utjecajem Projekta, kroz obezbjeđivanje naknade za gubitak imovine po troškovima zamjene i obezbjeđivanje provođenja aktivnosti preseljenja uz odgovarajuće davanje informacija, konsultacije i informisano učešće osoba pod utjecajem Projekta;
- poboljšati ili, u najmanju ruku, ponovno uspostaviti izvore izdržavanja i životni standard preseljenih lica na nivo prije provođenja Projekta;
- poboljšati uslove života među preseljenim licima obezbjeđivanjem adekvatnog smještaja;
- uspostaviti organizacione aranžmane i procedure za nadgledanje sprovođenja plana preseljenja i preuzeti korektivne mjere po potrebi.

² Dostupno na: <http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>

1.3 STATUS POSTUPKA OTKUPA IMOVINE

Postupak otkupa zemljišta nije još uvijek zvanično pokrenut. Elaborati eksproprijacije³ u skladu sa zahtjevima lokalnog zakonodavstva izrađeni su za sve 3 dionice u sklopu Tranše 1. Javni interes (što je preduslov za otkup zemljišta) proglašen je za samo 2 dionice⁴. Sudski vještaci su još nisu izvršili procjenu vrijednosti imovine za bilo koju dionicu.

U tabeli u nastavku dat je rezime aktivnosti preduzetih za svaku dionicu u okviru Tranše 1, sa naznakom planiranog roka za otkup zemljišta.

Table 2: Status of land acquisition activities undertaken for Tranche 1 sections and the planned timeline

Dionica	Vrsta radova	Elaborat eksproprijacije	Proglašavanje javnog interesa	Procjena vrijednosti imovine	Planirani rok za otkup zemljišta
M20	Obilaznica Goražde, rehabilitacija mosta na rijeci Drini i izgradnja kružnog toka	✓	✓	✗	Maj-sep 2019.
M18	Živinice 1-Vitalj, izgradnja trake za spora vozila Čevljanovići-Nišići	✓	✗	✗	Jun-nov 2019.
M5	Kaonik-Gromiljak, rekonstrukcija dionice Delfina Krivina	✓	✓	✗	Maj-sep 2019.

Od 10 dionica u sklopu Tranše 2, Elaborati eksproprijacije su pripremljeni za 5 dionica:

- M5 → Izgradnja obilaznice Donji Vakuf, Faza I
- M14 → Bihać-Bosanska Krupa, Faza I – izgradnja dionice Jablanska-Mali Lug 3,5 km
- M4.2 → Izgradnja obilaznice Cazin, Faza I
- M5 → Izačić-Kamenica – izgradnja puta koji se spaja sa obilaznicom Bihać, Faza I
- M6 → Grude (Veza M6 i R420) – izgradnja sjevernog kružnog puta

Što se tiče pripremnih radnji za otkup zemljišta za Tranšu 2, javni interes je proglašen samo za dionicu M5 - Izgradnja obilaznice Donji Vakuf. JP Ceste FBiH planiraju pokrenuti aktivnosti za dionice Tranše 2 u drugoj polovici 2019. godine, a planirani vremenski rok je:

- Završetak elaborata eksproprijacije za sve dionice do kraja juna 2019;
- Izrada neophodnih dokumenata za sve dionice do kraja augusta 2019;
- Otkup zemljišta treba da počne u septembru 2019.

³ Elaborat eksproprijacije predstavlja osnovni dokument za pripremu i sprovedbu procesa eksproprijacije. Prema Zakonu o eksproprijaciji, Elaborat eksproprijacije sadrži geodetsko-katastarski plan područja eksproprijacije, podatke o nekretninama (uključujući identifikaciju vlasnika), cilj eksproprijacije i druge relevantne podatke.

⁴ i) for the Delfine Krivine section, the Municipal Council of Busovača issued a Decision on Public Interest in 2018; ii) for the Gorazde bypass section, there is an Urban Regulatory Plan adopted, which means that a separate decision on public interest does not need to be adopted, as the section is included in the Plan.

2 ZAKONSKI OKVIR

2.1 ZAKON O EKSPROPRIJACIJI

Sažetak ključnih odredbi Zakona o eksproprijaciji⁵ je dat u ovom poglavlju.

Svrha eksproprijacije i javni interes

Svrha eksproprijacije je izgradnja objekata od javnog interesa. Imovina se može ekspropriisati samo po utvrđivanju javnog interesa.

Vrste eksproprijacije

Eksproprijacija nekretnina može biti potpuna ili nepotpuna:

- U slučaju potpune eksproprijacije, korisnik eksproprijacije stiče pravo vlasništva nad ekspropriisanom nekretninom u svrhu izgradnje objekata od javnog interesa, pri čemu prestaju prava vlasništva ranijeg vlasnika i druga prava na toj nekretnini.
- Nepotpunom eksproprijacijom ne dolazi do promjene vlasništva na zemljištu. Predviđena je u dva slučaja: uspostavljanje prava služnosti na zemljištu i zgradama i zakup koji se može uspostaviti samo na zemljištu i na određeno vrijeme radi izvođenja radova sa ograničenim periodom trajanja, a najviše do 5 godina.

Zakon također reguliše privremeno zauzimanje zemljišta za potrebe gradnje. Privremeno zauzimanje se mora zatražiti prijedlogom u kojem se moraju naznačiti svrha zbog koje se predlaže privremeno zauzimanje zemljišta, nekretnina koja će se privremeno zauzeti, vlasnik te nekretnine kao i vrijeme trajanja privremenog zauzimanja. Rješenje o određivanju privremenog zauzimanja donosi općinska služba za upravu. Mora se pružiti naknada u visini zakupnine koja se postiže na tržištu.

Na zahtjev vlasnika ekspropriisat će se i preostali dio nekretnine ako se pri eksproprijaciji jednog dijela nekretnine utvrdi da vlasnik nema privrednog interesa da koristi preostali dio, odnosno ako je uslijed toga na preostalom dijelu onemogućena ili bitno pogoršana njegova dotadašnja egzistencija ili mu je onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nekretnine, te mora biti obaviješten da može podnijeti takav zahtjev od strane općinske službe. Zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela nekretnine može se podnijeti do donošenja prvostepenog rješenja o eksproprijaciji, kao i u žalbenom postupku, ako nije bio obaviješten o svom pravu na spomenuti zahtjev.

Sporazumna faza prije i nakon pokretanja postupka eksproprijacije

Zakon o eksproprijaciji izričito podstiče zaključivanje sporazuma, pa tako omogućava da korisnik eksproprijacije i vlasnik nekretnina mogu sporazumno riješiti pitanje prava vlasništva i naknade putem na osnovu ranijih pregovora vođenih u sporazumnoj fazi čak i nakon što se podnese prijedlog za eksproprijaciju nadležnoj općini, a sve do pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji.

Korisnik eksproprijacije je dužan, prije pokretanja postupka eksproprijacije, da putem javnog oglasa pozove vlasnike nekretnina radi sporazumnog pribavljanja nekretnina.

⁵ O.G. of FBiH, no. 70/07, 36/10, 25/12, 34/16

Postupak eksproprijacije

Uslov za podnošenje prijedloga za eksproprijaciju je i dokaz da su osigurana potrebna sredstva i položena kod banke u visini približno potrebnoj za davanje naknade za nekretnine predložene za eksproprijaciju i troškove postupka eksproprijacije, odnosno dokaz o osiguranoj drugoj odgovarajućoj nekretnini.

Ako se ne postigne sporazum o naknadi, korisnik eksproprijacije po utvrđivanju javnog interesa podnosi prijedlog za eksproprijaciju općini.

Po prijemu prijedloga, općina imenuje komisiju za provođenje postupka eksproprijacije.

Komisija je odgovorna za rješavanje tzv. „prethodnog pitanja“, tj. pitanja vlasništva prije donošenja rješenja o eksproprijaciji, a koja je rezultat neažuriranih informacija u zemljišnim knjigama (uknjižena osoba nije ista osoba kao stvarni vlasnik/korisnik koji može biti nasljednik, osoba koja je kupila nekretninu ali nije prijavila prijenos itd.).

Komisija organizuje izlazak na teren u prisustvu korisnika eksproprijacije, sudskega vještaka za procjenu nekretnina i identificiranog vlasnika i korisnika nekretnine, te informiše učesnike da je utvrđen javni interes i da je podnesen prijedlog za eksproprijaciju. Priprema se zapisnik sa uviđaja.

Komisija također poziva identificirane vlasnike i korisnike, organizuje sastanak u općini.

Općina zatim donosi rješenje o eksproprijaciji. Vlasnik nekretnine i korisnik eksproprijacije mogu:

- izjaviti žalbu Federalnoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove;
- pokrenuti upravni spor protiv rješenja Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove kod nadležnog Kantonalnog suda.

Danom pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji, vlasniku prestaju vlasnička ovlaštenja na nekretnini, te raniji vlasnici stiču pravo na naknadu za eksproprijsane nekretnine. Opće pravilo je da korisnik eksproprijacije stiče pravo na ulazak u posjed tek nakon isplate naknade.

Prijevremeni ulazak u posjed

Korisnik eksproprijacije zbog hitnosti i otklanjanja znatnije štete može ući u posjed eksproprijsanog zemljišta prije pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji i prije isplate naknade, ali isključivo na osnovu rješenja Vlade FBiH u slučaju izgradnje ili rekonstrukcije objekata javne infrastrukture (saobraćajne, energetske, komunalne i dr.) i uz ispunjavanje posebnih uslova propisanih Zakonom.

Prije upućivanja zahtjeva za prijevremeni ulazak u posjed, korisnik eksproprijacije je dužan da vlasniku predloži razloge hitnosti i ponudu za sporazumno rješavanje pitanja predaje nekretnine u posjed. U cilju uspostave načela ravnoteže između legitimnog javnog interesa i prava na mirno uživanje imovine, korisnik eksproprijacije je dužan da prilikom obrazlaganja razloga hitnosti vlasniku ponudi isplatu novčanog iznosa koji odgovara procjeni iz nalaza i mišljenja sudskega vještaka koji su vršili procjenu nekretnina u postupku eksproprijacije.

Ukoliko se radi o slučaju kada je predmet eksproprijacije stambena ili poslovna zgrada, korisnik eksproprijacije ne može podnijeti zahtjev za uvođenje u posjed ukoliko nije osigurana druga odgovarajuća nekretnina.

Protiv rješenja Vlade FBiH kojim se dozvoljava ulazak u prijevremeni posjed se tužbom može pokrenuti upravni spor, ali tužba ne odlaže uvođenje u posjed korisnika eksproprijacije.

Vrste naknade za eksproprijsane nekretnine

Intencija Zakona o eksproprijaciji u pogledu određivanja naknade za eksproprijsanu nekretninu u pravilu je dodjela zamjenske odgovarajuće nekretnine u istoj općini ili gradu koja odgovara visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se ekspropriše, a kojom se vlasniku omogućavaju približno isti uslovi korištenja kakve je imao prije eksproprijacije.

U slučaju da vlasnik nekretnine ne prihvati drugu odgovarajuću nekretninu ili ako korisnik eksproprijacije ne može osigurati odgovarajuću nekretninu, naknada se određuje u novcu u visini tržišne vrijednosti nekretnine. Tržišna vrijednost je zasnovana na cijeni na području gdje se vrši eksproprijacija, a koja se za određenu nekretninu može postići na tržištu i koja zavisi o odnosu ponude i potražnje u vrijeme njezinog utvrđivanja.

U situaciji kada korisnik eksproprijacije može djelimično obezbijediti drugu nekretninu, postoji mogućnost da se ranjem vlasniku dodjeli takva nekretnina u vlasništvo i isplati novčani iznos na ime ostatka protuvrijednosti nekretnine koja se ekspropriše.

Pored zemljišta, Zakonom je regulisan način određivanja naknade za voćne, šumske i poljoprivredne nasade, kao i za zemljište ispod voćnjaka i šume.

Vlasniku pored tržišne naknade za nekretnine, također pripada pravo na uvećanje naknade po osnovu korektiva ličnih i porodičnih prilika i pravo na izgubljenu dobit, koja prava se cijene u svakom konkretnom slučaju. Lične i porodične prilike ranijeg vlasnika uzimaju se u obzir kao korektiv uvećanja visine utvrđene naknade ako su te prilike od bitne važnosti za materijalnu egzistenciju ranijeg vlasnika, a naročito u slučaju ako je zbog eksproprijacije većeg dijela ili čitavog zemljišta ili poslovne prostorije u kojoj je raniji vlasnik obavljao dozvoljenu poslovnu djelatnost ugrožena njegova materijalna egzistencija, kao i u slučaju kad se zbog eksproprijacije članovi poljoprivrednog domaćinstva moraju seliti iz područja gdje su prebivali ili boravili.

Izgubljena dobit također pripada ranjem vlasniku koju bi ostvario dotadašnjim načinom iskorištavanja eksproprijsane nekretnine za vrijeme od dana predaje te nekretnine u posjed korisniku eksproprijacije do dana prijema u posjed nekretnine date u zamjenu ili do isteka rokova određenih za isplatu novčane naknade.

U pravilu, pravo na tržišnu vrijednost objekta pripada vlasnicima objekata i zemljišta upisanim u zemljišnu knjigu. Međutim, vlasnici bespravno izgrađenih stambenih objekata također imaju pravo na naknadu (u visini građevinske vrijednosti objekta) ako je taj objekat jedina stambena jedinica graditelja i članova njegove uže porodice, pod uslovom da:

- nadležni organ nije donio pravomoćno rješenje o uklanjanju,
- je bespravno izgrađeni objekat evidentiran na službenom orto-foto snimku teritorije Federacije Bosne i Hercegovine.

Postupak određivanja naknade

Nakon pravosnažnosti rješenja o eksproprijaciji, općinska služba je dužna zakazati usmenu raspravu radi sporazumnog određivanja naknade za eksproprijsane nekretnine. U slučaju postizanja dogovora na raspravi, zaključuje se sporazum o naknadi.

Zakon o eksproprijaciji daje i mogućnost zaključenja djelimičnog sporazuma o naknadi i to u slučaju kada korisnik eksproprijacije i vlasnik postignu dogovor oko visine nekih eksproprijsanih nepokretnosti (npr. objekta), a predmet se dostavi nadležnom sudu na određivanje naknade po preostalim sadržajima (npr. za zemljište).

Ukoliko ne postoji mogućnost dogovora između strankama, općinska služba je dužna da predmet dostavi nadležnom sudu da odluci o visini naknade.

2.2 DRUGI RELEVANTNI PROPISI U FBiH

Zakonom o stvarnim pravima⁶ se uređuju sticanje, korištenje, raspolaganje, zaštita i prestanak prava vlasništva i drugih stvarnih prava i posjeda.

Zakon o građevinskom zemljištu⁷ dopušta legalizaciju bespravno izgrađenih objekata na građevinskom zemljištu u državnom vlasništvu, na kojem je izgrađen objekt. Legalizacija podrazumijeva naknadno izdavanje građevinske dozvole od strane općinskog vijeća i utvrđivanja prava vlasništva. Legalizacija bespravno izgrađenih objekata je dalje regulisana odlukama na kantonalm nivou, a sprovodi se na općinskom nivou.

Zakon o upravnom postupku FBiH⁸ se primjenjuje u postupku eksproprijacije supsidijarno u odnosu na *Zakon o eksproprijaciji*. Reguliše način postupanja organa uprave kada u upravnim postupcima odlučuju o pravima i obavezama građana. Stranke imaju pravo da podnose žalbe protiv odluka koje se donose na prvom stepenu. Zakon daje mogućnost postavljanja privremenog zastupnika ukoliko je npr. boravište vlasnika nekretnine u postupku eksproprijacije nepoznato. Privremenog zastupnika imenuje organ koji vodi postupak, ako to traži hitnost predmeta. Ako je privremeni zastupnik postavljen osobi čije je boravište nepoznato, organ koji vodi postupak dužan je objaviti svoj zaključak na oglasnoj tabli ili na drugi uobičajeni način (putem novina ili drugih medija).

Zakonom o zemljišnim knjigama FBiH⁹ se uređuje vođenje, održavanje i uspostavljanje zemljišnih knjiga, kao i upis nekretnina i prava na nekretninama u zemljišnim knjigama. Pravo vlasništva i druga stvarna prava se stiču upisom u zemljišne knjige. U postupku eksproprijacije, pravosnažno rješenje o eksproprijaciji sa dokazom o izvršenoj uplati predstavlja osnov za uknjižbu korisnika eksproprijacije.

Zakonom o vanparničnom postupku FBiH¹⁰ se utvrđuju pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravima i pravnim interesima, koji se po zakonu rješavaju u vanparničnom postupku.

⁶ Sl. novine FBiH, br. 66/13, 100/13

⁷ Sl. novine FBiH, br. 25/03, 16/04, 67/05

⁸ Sl. novine FBiH, br. 2/98, 48/99

⁹ Sl. novine FBiH, br. 19/03, 54/04

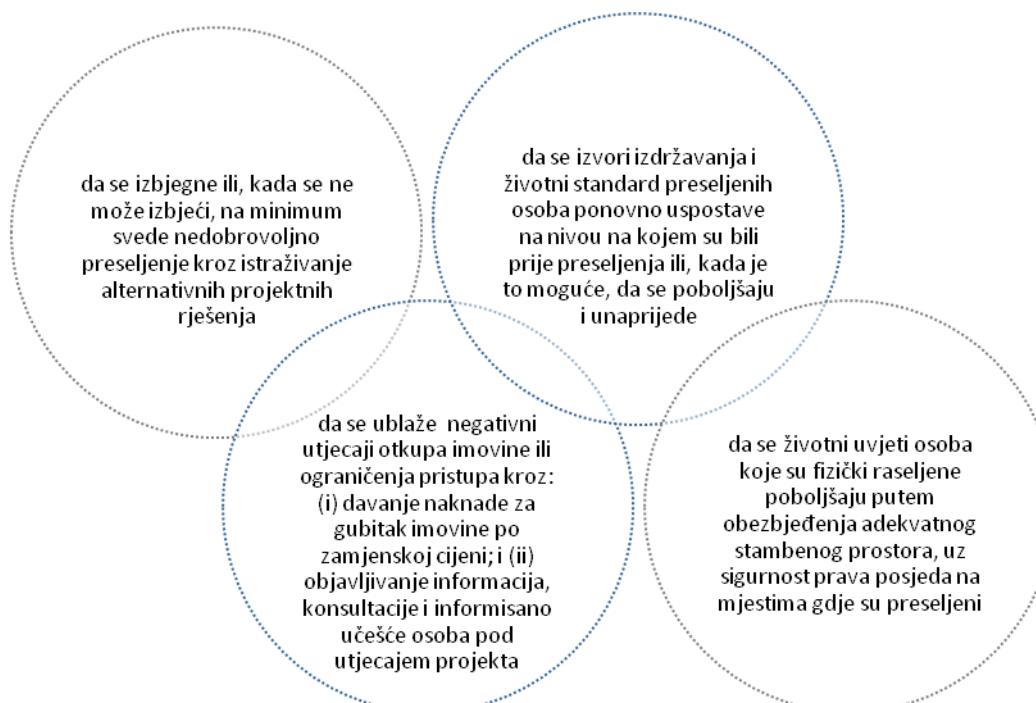
¹⁰ Sl. novine FBiH, br. 39/04, 73/05

*Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica s djecom*¹¹ uređuje socijalnu zaštitu i ima za cilj osiguranje socijalne zaštite svojih građana i njihovih porodica koji su u stanju socijalne potrebe. Osobe ili porodice koje su u stanju socijalne potrebe imaju prava na privremenu, jednokratnu i drugu novčanu pomoć kao i druge vrste pomoći. Pravo na takvu pomoć ostvaruje se kod nadležnog tijela općine na čijem području osoba i porodica imaju prebivalište.

*Zakonom o zabrani diskriminacije*¹² donesenim na državnom nivou utvrđuju se odgovornosti i obaveze zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u BiH, kao i pravnih lica i pojedinaca koji vrše javna ovlaštenja, da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, promoviranje i stvaranje uslova za jednakost postupanja prema svim građanima.

2.3 EBRD POLITIKA

Okolišne i društvene politike EBRD-a iz 2014. godine sadrži 10 Provedbenih zahtjeva (PZ). PZ 5 se odnosi na otkup zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko preseljenje. Primjena ovog PZ u skladu je sa univerzalnim poštivanjem i ostvarivanjem ljudskih prava i sloboda, a konkretno prava na adekvatan stambeni prostor i kontinuirano unapređenje uslova život. **Ciljevi PZ 5** su:

¹¹ Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06

¹² Sl. novine FBiH, br. 59/09, 66/16

Ključni zahtjevi PZ 5 su sljedeći:

- Podstiću se sporazumni prijenosi vlasništva u cilju izbjegavanja eksproprijacije;
- Treba razmotriti mogućnost svih izvodivih alternativnih rješenja za projekt kako bi se izbjeglo ili svelo na najmanju moguću mjeru fizičko ili ekonomsko preseljenje, istovremeno vodeći računa o okolišnim, društvenim i ekonomskim troškovima i prednostima;
- Osobe pod utjecajem projekta moraju biti uključene od najranije faze sve do aktivnosti preseljenja kako bi se omogućilo njihovo blagovremeno i kompetentno učešće u donošenju odluka koje se tiču preseljenja;
- Obavezno je provođenje polazne procjene socijalnog i ekonomskog statusa osoba pod utjecajem projekta, uključujući procjenu utjecaja koji se tiče otkupa zemljišta i ograničenog korištenja zemljišta, a za svaki projekt se mora provesti detaljan cenzus (inventar);
- Svim preseljenim osobama i zajednicama se mora ponuditi naknada za gubitak imovine po punoj odgovarajućoj cijeni i druga pomoći u cilju ponovnog uspostavljanja, a po mogućnosti poboljšanja, njihovog životnog standarda;
- Potrebno je uspostaviti mehanizam za pritužbe u najranijoj mogućoj fazi procesa kako bi se blagovremeno primile i riješile sve pritužbe u pogledu naknade i preseljenja.

2.4 ANALIZA RAZLIKA I RJEŠENJA

Tema	EBRD zahtjev	Razlika između EBRD zahtjeva i domaće legislative	Mjere za prevazilaženje razlike
Izbjegavanje nedobrovoljnog preseljenja	Od klijenata se po PZ 5 očekuje da razmotre sve izvodljive alternativne mogućnosti projekta radi izbjegavanja ili svođenja na minimum fizičkog i ekonomskog preseljenja ljudi. Nadalje, od klijenata se očekuje da pokušaju steći nekretnine putem sporazumnog prijenosa i to pružanjem pravične i odgovarajuće naknade, čak i kada imaju zakonsku mogućnost da putem instituta eksproprijacije osiguraju uvođenje u posjed.	Premda u <i>Zakonu o eksproprijaciji</i> nema konkretnih odredbi o izbjegavanju eksproprijacije, u praksi se preseljenje i eksproprijacija izbjegavaju ili svode na najmanju mjeru tokom planiranja projekata, u kontekstu nastojanja da se smanje troškovi. Nadalje, pokušaj sporazumnog prijenosa vlasništva nekretnina je zakonska obaveza JP Ceste FBiH.	Uložit će se maksimalni napor da se potpišu sporazumi sa osobama pod utjecajem projekta kako bi se izbjegla eksproprijacija, a takvi naporci će se dokumentovati, kako je definisano u poglaviju „Ključni principi“ ovog Plana.
Planiranje i provođenje preseljenja	PZ 5 zahtijeva od Klijenta da sproveđe socio-ekonomsko anketiranje svih osoba pod utjecajem projekta, kako bi se identifikovali utjecaji u vezi s otkupom imovine i ograničenjem prava vlasništva i mogle razviti odgovarajuće mjere radi ublažavanja posljedica preseljenja. PZ 5 također zahtijeva pripremu i implementaciju detaljnih Planova za otkup imovine.	U <i>Zakonu o eksproprijaciji</i> , nema izričitih zahtjeva koji se odnose na provedbu socio-ekonomiske ankete ili izrade Planova za otkup imovine prilikom realizacije projekata. Međutim, u cilju lakšeg provođenja eksproprijacije u ranoj fazi, Zakonom je propisana izrada elaborata eksproprijacije kojim su obuhvaćeni geodetsko-katastarski plan područja eksproprijacije, spiskovi pogodenih vlasnika i nekretnina, procjena vrijednosti imovine, i druga srodne informacije. Opseg elaborata eksproprijacije nije identičan procjeni nultog socio-ekonomskog stanja koju zahtijeva PZ 5.	Tokom izrade ovog Plana je izvršeno socio-ekonomsko anketiranje i pripremljen cenzus (inventar) koji obuhvata kako formalne tako i neformalne korisnike zemljišta/nekretnina, kao i ranjive osobe/domaćinstva.
Krajnji (granični) datum	PZ 5 zahtijeva da klijent odredi krajnji (granični) datum za prava na naknade i da krajnji datum objavi u cijelom projektnom području.	Nema razlika u pogledu određivanja krajnjeg datuma (datuma nakon kojeg osobe koje se nastane na području projekta nemaju pravo na naknadu i/ili pomoći) između PZ 5 i domaćih propisa. Međutim, u domaćoj legislativi ne postoji obaveza objavljivanja krajnjeg datuma u cijelom projektnom području.	Kako je definisano u poglaviju „Ključni principi“ ovog Okvira, krajnji datum će biti javno objavljen u medijima i na konsultativnim sastancima.
Naknade za preseljene osobe	Osnovni zahtjev PZ 5 jeste da se svim osobama pod utjecajem projekta nadoknadi gubitak prema zamjenskoj vrijednosti, kao i pruži druga pomoć radi uspostavljanja istih ili boljih uslova života i poslovanja prije realizacije projekata. Osobe pod utjecajem projektom u smislu PZ 5 se mogu svrstati u sljedeće grupe:	U pogledu principa određivanja vrste naknade, nema razlike između PZ 5 i <i>Zakona o eksproprijaciji</i> , obzirom da Zakon preferira kao osnovno rješenje dodjelu zamjenske nekretnine iste vrijednosti, a ukoliko korisnik eksproprijacije nema odgovarajuću nekretninu, isplaćuje se novčana naknada u visini tržišne vrijednosti nekretnine. Međutim, značajne su dvije razlike između PZ 5 i <i>Zakona o eksproprijaciji</i> .	Naknada će se pružiti u skladu sa EBRD zahtjevima, kako je definisano u poglaviju „Ključni principi“ ovog Plana. Specifična prava na naknadu su navedena u Matrici naknada.

Tema	EBRD zahtjev			Razlika između EBRD zahtjeva i domaće legislative	Mjere za prevaziđaње razlike
		Kategorija lica pod utjecajem projekta	Prava		
	a)	Lica koja imaju formalna zakonska prava vlasništva nad imovinom (vlasnici sa punim ovlaštenjima posjeda, raspolaganja i korištenja)	Pravo na nadoknadu za izgubljenu imovinu, po zamjenskoj vrijednosti	<p><u>Prva</u> razlika je u kategoriji lica koja imaju prava na naknadu. <i>Zakon o eksproprijaciji</i> spominje formalne vlasnike imovine, s izuzetkom „bespravno izgrađenih stambenih objekata za koje nadležni organ nije donio pravomoćno rješenje o uklanjanju, a koji predstavljaju jedinu stambenu jedinicu graditelja i članova njegove uže porodice“ čijem graditelju pripada pravo na naknadu u visini građevinske vrijednosti tog objekta. Uslov je da je objekat evidentiran na službenom orto-foto snimku FBiH iz 2017. godine i da nadležni organ nije donio rješenje o uklanjanju.</p> <p><u>Druga</u> razlika je što EBRD zahtijeva davanje naknade po zamjenskoj vrijednosti – to je tržišna vrijednost imovine plus transakcijski troškovi (porezi na promet, troškovi notara, uknjižbe, troškovi preseljenja i sl.) koji su vezani za uspostavljanje takve imovine na drugom mjestu. S druge strane, naknada prema <i>Zakonu o eksproprijaciji</i> je tržišna vrijednost nekretnine i ne spominje se izričito naknada za troškove registracije i naknada za prijenos vlasništva.</p> <p>U slučaju zaključenja ugovora o kupoprodaji umjesto eksproprijacije kada se daje zamjenska nekretnina, strane su oslobođene poreza na promet nepokretnosti u visini od 5% ukoliko su nekretnine iste vrijednosti, prema <i>Zakon o porezu na promet nepokretnosti i porezu na naslijeđe i poklone</i>. Razlika između politike Banke i važećih propisa se pojavljuje i prilikom isplate novčane naknade i kupovine odgovarajuće nekretnine na drugom mjestu kada je preseljeno lice dužno da plati porez na promet nepokretnosti, jer spomenuti Zakon nije predvidio ovu situaciju kao poresko oslobađanje.</p>	
	b)	Lica koja u vrijeme cenzusa (inventara) nemaju formalna zakonska prava vlasništva nad imovinom, ali polažu na njega pravo koje je priznato, ili ga je moguće priznati u skladu sa domaćim zakonima (dugogodišnji savjesni i zakoniti posjednici i vlasnici ex lege)	Pravo na nadoknadu za izgubljenu imovinu, po zamjenskoj vrijednosti		
	c)	Lica koja na imovinu koju su zaposjeli nemaju, niti na njega polažu prava koja su priznata zakonom (osobe bez priznatog zakonskog prava – bespravni graditelji, usurpanti zemljišta i sl.)	Licima u ovoj kategoriji koja se fizički preseljavaju moraju se ponuditi opcije za adekvatno stanovanje uz sigurnost posjeda, a u slučaju ekonomskog preseljenja, ovim licima se moraju nadoknaditi gubici na zemlji (usjevi, infrastruktura na zemlji itd.)		
Ekonomsko preseljenje	<p>PZ 5 definije ekonomsko preseljenje kao privremeni ili stalni gubitak izvora prihoda ili sredstava za život zbog prekida zaposlenja ili onemogućavanja pristupa imovini, bez obzira da li su osobe pod utjecajem projekta fizički preseljene ili ne.</p> <p>U kontekstu prava na naknadu, od klijenata se zahtijeva postupanje na sljedeći način:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pružanje naknade preseljenim osobama zbog gubitka 			<p>Po pitanju ekonomskog preseljenja i principa utvrđenih u PZ 5 u odnosu na važeće propise, postoje značajne razlike u samom pravu na naknadu jer <i>Zakon o eksproprijaciji</i> ne propisuje pravo na naknadu u vidu isplate troškova za izgubljene prihode, troškove preseljenja, zatim isplate naknada licima koja su na tuđem zemljištu ulagala sredstva u poboljšanje, kao i uspostavljanje sistema pomoći.</p> <p>Zakon vlasnicima priznaje pravo na naknadu izgubljene koristi koju bi</p>	Isto kao gore

Tema	EBRD zahtjev	Razlika između EBRD zahtjeva i domaće legislative	Mjere za prevazilaženje razlike
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ imovine ili pristupa imovini; ▪ u slučaju otkupa poslovnih objekata, vlasniku privrednog društva pripada naknada za: (i) troškove ponovnog uspostavljanja komercijalnih aktivnosti na drugom mjestu, (ii) izgubljeni neto prihod tokom perioda tranzicije, (iii) troškove prijenosa i ponovnog instaliranja pogona, mašina i druge opreme; ▪ osiguravanje zamjenske imovine jednake ili veće vrijednosti ili novčane naknade po zamjenskoj vrijednosti za lica iz kategorije „a“ i „b“; ▪ pružanje naknade licima iz kategorije „c“ za izgubljenu imovinu (kao što su usjevi, sistemi za navodnjavanje i druga poboljšanja na zemljištu) osim zemljišta, po punoj zamjenskoj cijeni; ▪ pružanje dodatne ciljane pomoći (npr. obuke, prilike za zaposlenje i sl.) i mogućnosti da ekonomski preseljene osobe ponovo uspostave i po mogućnosti unaprijede kapacitete za zarađivanje prihoda, nivoje proizvodnje i životne standarde. U slučaju poslovnih subjekata koja trpe gubitke zbog projekta, kako vlasnici tako i zaposlenici koji gube platu ili zaposlenje imaju pravo na takvu pomoć; ▪ pružanje prijelazne podrške ekonomski raseljenim osobama, prema potrebi, na osnovu razumne procjene vremena koje je potrebno da oni ponovno uspostave svoje kapacitete za ostvarenje zarade, nivo proizvodnje i životni standard. 	ostvario dotadašnjim načinom iskoriščavanja nekretnine za vrijeme od predaje u posjed do dana uvođenja u posjed zamjenske nekretnine.	
Ranjive grupe	PZ 5 zahtijeva da se ranjivim grupama i pojedincima posveti posebna pažnja.	<p>Ne postoje posebne odredbe <i>Zakona o eksproprijaciji</i> kojima se zahtijeva organiziranje konsultacija i pružanje pomoći ranjivim grupama u postupku eksproprijacije, dok PZ 5 zahtijeva da se potrebama ranjivih pojedinaca i grupa posveti posebna pažnja.</p> <p>U praksi, socijalno ranjive osobe se evidentiraju prilikom javnog poziva. Utjecaji na njih se u određenoj mjeri ublažavaju mjerama socijalne zaštite putem nadležnih općina i centara za socijalni rad, kao i primjenom određenih korektiva koje propisuje <i>Zakon o eksproprijaciji</i> u vidu uvećanja naknade za eksproprijsane nekretnine ukoliko se radi o</p>	Odgovarajuće mjere će se primijeniti u skladu s ovim Planom.

Tema	EBRD zahtjev	Razlika između EBRD zahtjeva i domaće legislative	Mjere za prevazilaženje razlike
		zakonitom vlasniku i u svakom konkretnom slučaju kada se cijeni socijalni status, imovno stanje, nezaposlenost, visina primanja i sl.	
Mehanizam za pritužbe	Mora se uspostaviti mehanizam za pritužbe specifičan za projekt.	Premda <i>Zakon o eksproprijaciji</i> predviđa prava pogođenih građana (onih s formalnim zakonskim pravima) da se žale u mnogim fazama postupka eksproprijacije, ne postoji zahtjev za uspostavu nezavisnog mehanizma za pritužbe specifičnog za projekt kao što je propisano EBRD Politikom.	Uspostaviti će se mehanizam za pritužbenu način opisan u poglavljiju „Mehanizam za pritužbe“ ovog Plana.
Učešće/konsultacije	EBRD Politika zahtijeva da se od najranije faze i tokom svih aktivnosti preseljenja, uključe sve osobe pod utjecajem Projekta kako bi se olakšalo njihovo rano informisano učešće u procesima donošenja odluka u vezi s preseljenjem.	U nekoliko članova <i>Zakona o eksproprijaciji</i> je propisano obavlještanje/konsultacije sa vlasnicima nekretnina i zainteresiranim stranama. Međutim, ne postoji zahtjev u domaćoj legislativi da se osigura uključivanje populacije pod utjecajem projekta od najranije faze.	Objavljivanje informacija i konsultacije će se vršiti u skladu sa zahtjevima ovog Plana.
Naknada troškova selidbe	EBRD Politika zahtijeva da se preseljenim licima nadoknade i troškovi same selidbe.	Naknada za troškove selidbe nije predviđena u domaćoj legislativi.	Naknada troškova selidbe će se pružiti svim preseljenim domaćinstvima i biznisima, kako je definisano u Matrici naknada.

3 UTJECAJI PROJEKTA

3.1 METODOLOGIJA

Popis/inventar

Popis zemljišnih parcela/imovine i osoba pod utjecajem Projekta izvršen je s ciljem prikupljanja i analize podataka i informacija koje su potrebne radi identifikacije svih kategorija utjecaja, osoba čije će se zemljište oduzeti (vlasnici/korisnici zemljišnih parcela) i očekivanih gubitaka na projektnom području. Popis je izrađen na osnovu:

- katastarskih podataka sadržanih u elaboratima eksproprijacije,
- ortofoto snimaka (mapa) dionice ceste preklapljenih sa katastarskim planom zemljišnih parcela koje će se oduzeti,
- specifičnih tehnika prikupljanja podataka kao što su terenske opservacije.

Baza podataka sa popisom sadrži sljedeće podatke:

- lokacija i katastarska općina,
- broj zemljišne parcele,
- vrsta vlasništva (privatno ili državno),
- vrsta imovine koja će se oduzeti (zemljišne parcele, stambeni/komercijalni objekti, pomoći objekti, proizvodna imovina, prirodna imovina),
- imena osoba koje su pod utjecajem Projekta,
- ukupna površina zemljišne parcele (m²) i procenat pogođenosti zemljišne parcele eksproprijacijom.

Sva imovina je posjećena u periodu 16-18. april 2019., te je tom prilikom izvršeno fotografisanje.

Skraćena verzija baze podataka koja sadrži podatke koji nisu povjerljivi nalazi se u Prilogu4 ovog Plana (kompletna baza podataka je u obliku zasebnih Excel dokumenata). JP Ceste i/ili EBRD neće javno objavljivati povjerljive informacije o osobama i imovini.

Socio-ekonomска anketa

Socio-ekonomskijska anketa je provedena kako bi se pribavila mišljenja stanovništva o utjecajima Projekta i isplati naknada kao i konkretni podaci o sadašnjim sredstvima za život i uslovima u kojima živi pogodeno stanovništvo, te utvrđile ugrožene kategorije takvog stanovništva.

Stručni tim obučenih anketara, koje je nadzirao terenski koordinator, izvršili su anketiranje i terensku opservaciju. Tokom terenske posjete, anketari su imali na raspaganju:

- katastarske mape,
- popisnu tabelu za prikupljanje/verifikaciju podataka,
- anketne upitnike koje su pripremili stručnjaci za eksproprijaciju,
- isprintane smjernice za anketiranje.

Stanovnici na području Projekta su obaviješteni o anketi 4 dana unaprijed – pismena obavijest je postavljena na vidljivim mjestima u području Projekta. Obavijest je sadržavala informacije o anketi i Projektu, sa potvrdom da prikupljeni podaci neće biti javno objavljeni. Primjer obavijesti i fotografije mjesta na kojima su postavljene dati su u Prilogu 3 ovog Plana.

Tim anketara je obišao sve objekte. Sprovedeno je anketiranje sa vlasnicima/korisnicima koji su bili prisutni u vrijeme ankete.

Za potrebe socio-ekonomskog anketiranja korištene su tri vrste upitnika, kako slijedi:

- I. Upitnik za vlasnike/korisnike zemljišnih parcela na kojima se ne živi,
- II. Upitnik za vlasnike/korisnike zemljišnih parcela na kojima se živi,
- III. Upitnik za vlasnike poslovnih objekata.

Upitnici su dati u Prilogu 2 ovog Plana.

Pregled stanja imovine osoba koje nisu anketirane je zabilježen u obrascu tabele terenskih opservacija.

3.2 KRATAK PREGLED UTJECAJA PROJEKTA

Pregled utjecaja projekta za 3 dionice u sklopu Tranše 1 je dat u tabeli dole.

Tabela 3: Opseg eksproprijacije za dionice Tranše 1

Section	Broj pogođenih zemljišnih parcela u državnom vlasništvu	Broj pogođenih zemljišnih parcela u privatnom vlasništvu	Broj domaćinstava koja će se preseliti	Broj poslovnih subjekata koji će se preseliti
M20 - Obilaznica Goražde, rehabilitacija mosta na rijeci Drini i izgradnja kružnog toka (stavka br. 2.3 u Planu nabavke)	16	8	0	2
M18 - Živinice 1-Vitalj, izgradnja trake za spora vozila Čevljanovići-Nišići (stavka br. 3.4 u Planu nabavke)	4	6	0	0
M5 - Kaonik-Gromiljak, rekonstrukcija dionice Delfina Krivina (stavka br. 3.6 u Planu nabavke)	4	27	0	0
Ukupno	24	41	0	2

Detaljniji rezultati popisa i socio-ekonomskog istraživanja za svaku dionicu dati su u nastavku.

3.3 OPIS UTJECAJA ZA DIONICU M20 - OBILAZNICA GORAŽDE

Ukupno 24 parcele će se ekspropriisati, od čega:

- 16 parcela u državnom vlasništvu, sve u vlasništvu Grada Goražda. Samo 2 parcele će se u potpunosti ekspropriisati, dok će preostale biti samo djelimično ekspropriisane (% pogođenog dijela kreće se od 0,68% do 57,7% ukupne površine zemljišne parcele). Ove parcele su ili neplodno zemljište ili zemljište obraslo grmljem i travom. Nijednu od parcela u državnom vlasništvu ne koriste privatna lica.
- 8 parcela u privatnom vlasništvu, od kojih:
 - 2 zemljišne parcele koje će se u potpunosti ekspropriisati, sa 2 aktivna poslovna subjekta koji se nalaze jedan do drugog u jednom objektu. Objekt će biti srušen, a poslovni subjekti preseljeni. Ta dva poslovna subjekta su frizerski salon i prodavnica lovačke opreme.
 - dijelovi 6 zemljišnih parcela, od kojih se nijedna na koristi (1 je neplodno zemljište, ostalo je obraslo grmljem i travom). Procent pogođenog dijela kreće se od 1,91% do 34,1% ukupne površine zemljišne parcele.

Socio-ekonomsko anketiranje: S obzirom da je ovo nerazvijeno područje bez stanovništva, socio-ekonomsko anketiranje za nekorištene parcele u privatnom vlasništvu nije moglo biti izvršeno, jer anketari nisu pronašli nijedno lice na terenu, niti je iko od vlasnika zemljišta kontaktirao terenskog koordinatora naknadno radi ankete putem telefona.

Anketirana su oba poslovna subjekta koji će se preseliti, a ključni rezultati istraživanja dati su u tabeli¹³.

Table 4: Ključni rezultati socio-ekonomskog anketiranja u Goraždu za dva poslovna subjekta koji će se preseliti

	Frizerski salon	Prodavnica lovačke opreme
Spol vlasnika	Žensko	Muško
Veličina poslovnog prostora	26 m ²	163,18 m ²
Broj zaposlenih	1 (vlasnik)	4
Godina osnivanja	1996.	1997.
Pravni status poslovnog subjekta	Registrovano	Registrovano
Pravni status objekta	Formalno, sa dozvolom	Formalno, sa dozvolom
Obaviještenost o planiranom otkupu zemljišta	Obaviješten od strane općine u aprilu 2019. godine; nivo zadovoljstva dobivenim informacijama: 2/5; želi da bude obaviješten o tačnom datumu preseljenja	Obaviješten od strane općine u aprilu 2019. godine; nivo zadovoljstva dobivenim informacijama: 4/5; želi da bude obaviješten o tačnom datumu preseljenja
Percipirani gubici	Gubitak redovnih klijenata zbog preseljenja, i samim tim, izvora prihoda	Gubitak redovnih klijenata zbog preseljenja, i samim tim, izvora prihoda
Preferirana naknada	Obezbjedivanje odgovarajuće alternativne lokacije gdje u blizini	Novčana naknada koja bi vlasniku omogućila da samostalno pronađe

¹³ Potpuni rezultati istraživanja navedeni su u posebnoj tabeli u Excelu, koja sadrži povjerljive podatke.

	nove lokacije nema drugih frizerskih salona	odgovarajuću lokaciju za nastavak poslovne djelatnosti
Planovi nakon preseljenja	Vlasnik namjerava da nastavi poslovnu djelatnost na drugoj lokaciji	Vlasnik namjerava da nastavi poslovnu djelatnost na drugoj lokaciji

U nastavku su prikazane odabране fotografije koje su uslikali anketari u toku obilaska terena.

3.4 OPIS UTICAJA ZA DIONICU M18 - ŽIVINICE 1-VITALJ

Na ovoj dionici će se ekspropriisati ukupno 10 zemljišnih parcela uz postojeći put, čiji dijelovi se moraju otkupiti za izgradnju treće trake (trake za spora vozila). Samo vrlo mali dio ovih zemljišnih parcela se mora otkupiti – % pogodjenog dijela kreće se od 0,31% do 6,36% ukupne površine zemljišne parcele.

To su:

- dijelovi 4 parcele u državnom vlasništvu u vlasništvu javnog preduzeća "Sarajevošume", na kojima se nalazi samo drveće i žbunje, i ne koriste ih privatna lica,
- dijelovi 6 parcela u privatnom vlasništvu, bez objekata ili proizvodnih sredstava, i ne koriste se u bilo kakve svrhe. Većina parcela je obrasla žbunjem.

Socio-ekonomsko anketiranje: Pošto je ovo nerazvijeno područje bez stanovnika, socio-ekonomsko anketiranje nije vršeno jer anketari nisu našli nijedno lice na terenu, niti je iko od vlasnika zemljišta kontaktirao terenskog koordinatora naknadno radi ankete putem telefona.

U nastavku su prikazane odabrane fotografije koje su uslikali anketari u toku obilaska terena.

3.5 OPIS UTICAJA ZA DIONICU M5 - KAONIK-GROMILJAK

Ukupno će se ekspropriisati 31 pogodena zemljišna parcela:

- 4 parcele u državnom vlasništvu, koje će samo djelimično biti ekspropriisane (% pogođenog dijela kreće se od <1% do 13,24% ukupne površine zemljišne parcele). Na ovim parcelama ne postoje objekti, niti ih koriste privatna lica,
- dijelovi 27 parcela u privatnom vlasništvu (% pogođenog dijela kreće se od <1% do 94,05% ukupne površine zemljišne parcele), bez objekata na zemljištu. Većinu čine livade i šume, a samo jedna je poljoprivredna parcela. 3 zemljišne parcele su u vlasništvu preduzeća za proizvodnju namještaja (to neće utjecati na sam poslovni subjekt ili proizvodne resurse istog). Od preostalih parcela, vlasnici samo 3 parcele žive na samom zemljištu (na nepogođenom dijelu zemljišta).

Socio-ekonomsko anketiranje: Anketirani su vlasnici 15 parcela u privatnom vlasništvu (12 u vlasništvu privatnih lica, te 3 u vlasništvu jednog poslovnog subjekta), a ključni rezultati anketiranja dati su u tabelama dole¹⁴.

Table 5: Ključni rezultati socio-ekonomskog istraživanja za 12 zemljišnih parcela u Busovači u vlasništvu privatnih lica

Anketa vlasnika 3 zemljišne parcele na kojima vlasnici žive (na nepogođenom dijelu zemljišta)	
Etnička pripadnost ispitanika	Svi vlasnici su Hrvati
Ranjivost	Svi članovi domaćinstava imaju zdravstvene probleme
Nivo dobijenih informacija o planiranom otkupu zemljišta	Dva obaviještena od strane općine, jedan nije obaviješten
Vlasništvo	Svi su formalni vlasnici zemljišta, nema suvlasnika
Vrsta pogođenog zemljišta	Poljoprivredno zemljište
Namjena zemljišta	Jedna se ne koristi ni u koje svrhe, dvije se koriste za usjeve i voćnjake za vlastite potrebe vlasnika (ne za prodaju). Jedna se koristi za košenje i prodaju sijena.
% zemljišta koje se otkupljuje	0,32%, 2,75%, 8,17%
Visina prihoda	Sva tri imaju prihod manji od 400 KM
Glavni izvor prihoda	Penzije su glavni izvor prihoda za svu trojicu
Percipirani gubici za ženskog člana domaćinstva	Gubitak zemljišta (za sva domaćinstva)
Percipirani gubici za muškog člana domaćinstva	Gubitak zemljišta (za sva domaćinstva)
Preferirana naknada	Novčana naknada (za sva domaćinstva)
Anketa vlasnika 9 zemljišnih parcela na kojima vlasnici ne žive (napomena: ovih 9 parcela su u vlasništvu ukupno 3 vlasnika)	
Etnička pripadnost ispitanika	Svi vlasnici su Hrvati
Ranjivost	Dva člana domaćinstava imaju zdravstvene probleme, kod jednog nije prijavljena bilo kakva vrsta ranjivosti
Nivo dobijenih informacija o planiranom otkupu zemljišta	Dva obaviještena od strane općine, jedan nije obaviješten

¹⁴ Potpuni rezultati istraživanja navedeni su u posebnoj tabeli u Excelu, koja sadrži povjerljive podatke.

Vlasništvo	Svi su formalni vlasnici zemljišta, nema suvlasnika
Vrsta pogođenog zemljišta	6 parcela su poljoprivredno zemljište koje se ne obrađuje, 2 su livade/šume i 1 je poljoprivredno zemljište koje se obrađuje (ova parcela gubi 4,30% svoje ukupne površine).
Namjena zemljišta	Samo 1 zemljišna parcella koristi se za uzgajanje malina i voćnjaka, a vlasnik prodaje usjeve i voće (sekundarni izvor prihoda). Preostalih 8 parcella se ne koristi.
% zemljišta koje se otkupljuje	Samo mali dijelovi 6 parcella će biti otkupljeni (u opsegu od 0.28% do 13.64%), 1 će izgubiti 20,73%, 1 gubi 65.34%, a 1 će biti skoro u potpunosti pogodjena (94,05%).
Visina prihoda	Svi vlasnici imaju prihod manji od 400 KM
Glavni izvor prihoda	Penzije su glavni izvor prihoda za sve vlasnike
Percipirani gubici za ženskog člana domaćinstva	Gubitak zemljišta (za sva domaćinstva)
Percipirani gubici za muškog člana domaćinstva	Gubitak zemljišta (za sva domaćinstva)
Preferirana naknada	Dva vlasnika bi preferirala novčanu naknadu, a jedan bi prihvatio novčanu naknadu ili zamjensko poljoprivredno zemljište (tj. alternativno zemljište, a ukoliko ne bude moguće, onda novčanu naknadu)

Table 6: Ključni rezultati socio-ekonomskog istraživanja za poslovni subjekt u Busovači koji će izgubiti dio svog zemljišta

Vrsta poslovne djelatnosti	Proizvodnja i obrada drveta
Spol vlasnika	Muško
Ukupna površina parcele u vlasništvu poslovnog subjekta	3 zemljišne parcele (6.285 m ² , 477 m ² , 1.293 m ²)
% zemljišta koje se otkupljuje	Dijelovi 3 zemljišne parcele (6,71%, 8,81%, 16,86%)
Broj zaposlenih	400
Godina osnivanja	1994.
Pravni status poslovnog subjekta	Registrovano
Pravni status objekta	Legalan objekt
Obaviještenost o planiranom otkupu zemljišta	Poslovni subjekt obaviješten je da će dio njegovog zemljišta biti otkupljen; nivo zadovoljstva dobivenim informacijama: 1/5; želio bi da dobije konkretne podatke o utjecajima projekta.
Percipirani gubici	Zabrinutost oko pristupa poslovnom prostoru u toku izvođenja građevinskih radova
Preferirana naknada	Omogućen odgovarajući pristup u toku izvođenja građevinskih radova i novčana naknada za eventualne gubitke.

U nastavku su prikazane odabране fotografije koje su uslikali anketari u toku obilaska terena.

4 KLJUČNI PRINCIPI OTKUPA IMOVINE

JP Ceste FBiH se obavezalo na poštivanje sljedećih principa u pogledu otkupa zemljišta i ograničenja pristupa imovini tokom provedbe Projekta, a što će omogućiti punu usklađenost sa svim zahtjevima Provedbenog zahtjeva 5 EBRD-a i prevazilaženje svih utvrđenih razlika između takvih zahtjeva i domaće legislative:

1. **Bilo kakav nedobrovoljni otkup zemljišta ili ograničenje pristupa imovini** sprovodit će se u skladu sa važećim zakonodavstvom u FBiH (naročito *Zakonom o eksproprijaciji*), EBRD-ovom Okolišnom i društvenom politikom iz 2014. i njenim Provedbenim zahtjevom 5 (*Otkup zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko preseljenje*) i dobrom međunarodnom praksom. U slučaju bilo kakvih nedosljednosti između domaćeg zakonodavstva i zahtjeva EBRD-a, bit će usvojeni viši standardi. **Nedobrovoljno preseljenje će se izbjegći gdje je moguće ili smanjeno na minimum**, ispitivanjem svih održivih alternativnih projektnih rješenja.
2. **Uložit će se maksimalni napor u zaključivanje sporazuma** sa osobama pod utjecajem projekata kako bi se izbjegla eksproprijacija. Takvi napori će se dokumentovati.
3. **Sve osobe pod utjecajem projekata bit će informisane, konsultovane i ohrabrene da učestvuju u cijelom postupku otkupa imovine**, u skladu sa zahtjevima u vezi sa objavljivanjem informacija i konsultacijama navedenim u Poglavlju 6 ovog dokumenta.
4. **Krajnji datum će biti datum završetka (isteka) javne obavijesti o početku procesa eksproprijacije koju će objaviti korisnik eksproprijacije u lokalnim novinama**, a kojim će se obavijestiti svi vlasnici i korisnici o započinjanju postupka eksproprijacije, krajnjem datumu i kontakt osobama koje mogu kontaktirati osobe pod utjecajem projekta za dodatne informacije. Krajnji datum će također biti javno objavljen na oglašnim pločama u mjesnim zajednicama i općinama, kao i na konsultativnim sastancima, s pratećim obrazloženjem. Javna obavijest će se postaviti po potrebi i na frekventno posjećenim lokacijama u pogođenim područjima.

Osobe koje se nasele na području projekta nakon krajnjeg datuma neće imati pravo na bilo kakvu naknadu, ali će o tome biti pravovremeno unaprijed obaviještene, i zatražit će se da napuste prostor i demontiraju eventualne objekte prije implementacije projekta. Materijali njihovih demontiranih objekata neće biti oduzeti i oni neće platiti bilo kakvu kaznu ili trpjeti bilo kakve sankcije.

5. **Svim osobama iz kategorija navedenih u Matrici prava će se pružiti naknada i/ili pomoć.** Svim vlasnicima ili korisnicima eksproprisane imovine u vrijeme krajnjeg datuma će se **isplatiti naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti u gotovini**, koja se izračunava kao tržišna vrijednost imovine uvećana za pravne troškove sticanja druge imovine, kao što su porezi i naknada u vezi sa kupovinom druge imovine, upis u zemljišne knjige itd. Naknada će se uvijek biti pružiti prije ulaska na zemljište ili uzimanja u posjed imovine od strane JP Ceste FBiH. O pitanjima vezanim za **isplatu novčane naknade će se razgovarati i postizati**

dogovor sa vlasnicima i svim pogodjenim članovima domaćinstava ili na način naveden u ugovorima, na bankovne račune koje odrede vlasnici, uz saglasnost svih pogodjenih članova domaćinstva. U slučajevima kada postoji više od jednog vlasnika imovine (tj. suvlasništvo bračnih parova), iznosi naknade bit će podijeljeni i uplaćeni na bankovne račune koje isti navedu.

Vlasnicima poslovnih objekata koji bi više voljeli da im se umjesto novčane naknade obezbijedi **alternativni (zamjenski) poslovni prostor** bit će ponuđena podrška od JP Ceste FBiH i općinskih organa. U tu svrhu, JP Ceste FBiH će blisko sarađivati sa općinskim organima kako bi pronašli odgovarajuću zamjensku imovinu sa sličnim uslovima upotrebe kako je detaljnije definisano u poglavlju 5.1 (Naknada za različite kategorije imovine). JP Ceste FBiH će dokumentovati napore na iznalaženju alternativnog poslovnog prostora.

Odsutni vlasnici (npr. ljudi koji imaju legalna prava na zemljište ali žive drugdje) imaju pravo na naknadu, te će se poduzeti (i dokumentovati) sve mjere da se isti pronađu i obavijeste o procesu. Takve mjere mogu uključivati pokušaj da ih se kontaktira putem susjeda, objavljivanje oglasa u novinama sa informacijama o procesu, itd. Ukoliko se takve osobe ne pronađu, a u skladu sa lokalnim zakonodavstvom, iznos naknade će se uplatiti na zaseban račun na period od 3 godine i biti dostupan ukoliko se pojavi odsutni vlasnik.

U slučaju pojave bilo kakvih pravnih pitanja u vezi sa vlasništvom nad imovinom, iznos naknade će se uplatiti na zaseban račun i biti dostupan nakon što se riješi pitanje u vezi sa vlasništvom.

6. Građevinske aktivnosti bit će organizovane na način da se izbjegne ili svede na minimum ekonomsko preseljenje, tj. obezbijedit će se **neometan pristup za korištenje imovine**. Za sve kratkoročne utjecaje povezane sa **privremenim zauzimanjem zemljišta** u građevinske svrhe bit će isplaćena naknada u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, kao i u skladu sa zahtjevima EBRD-a za neformalne vlasnike/korisnike pogodjene takvim privremenim zauzimanjem zemljišta, kako je predviđeno u Matrici prava (poglavlje 5.2 ovog dokumenta).
7. Premda za parcele u vlasništvu javnih preduzeća nije zakonski predviđena naknada prema *Zakonu o eksproprijaciji*, JP Ceste FBiH će obavijestiti i konsultovati ova javna preduzeća prije ulaska u posjed zemljišta. Sjeću stabala na parcelama u državnom vlasništvu vršit će javno preduzeće i institucija ili će se vršiti u prisustvu predstavnika javnog preduzeća i institucija koji su odgovorni za gazdovanje šumama, a koji su i vlasnici istih stabala. Sve administrativne troškove poput promjene vlasnika ili namjene zemljišta snosit će JP Ceste FBiH.
8. **Izvori izdržavanja i životni standardi osoba pod utjecajem projekta će se poboljšati ili u najmanju ruku ponovo uspostaviti na nivou prije provedbe projekta** u što kraćem periodu. Identificirat će se potreba za pružanjem pomoći za ponovnu uspostavu izvora izdržavanja (na osnovu socio-ekonomskog anketiranja), a takva pomoć može uključivati pomoć u identifikaciji i pristupu drugim djelatnostima za sticanje prihoda, pomoći u pristupu obuci, razvoju vještina, mogućnostima zapošljavanja, podršci u razvoju poljoprivrednih djelatnosti i sl.

9. **Procjenu vrijednosti ekspropriisane imovine/poboljšanja na zemljištu vršit će imenovani ovlašteni procjenitelji** (sudski vještaci).
10. **Pomoć ranjivim osobama/domaćinstvima će se osigurati** u skladu sa konkretnim potrebama takvih osoba/domaćinstava, na način opisan u poglavlju 5.3 ovog Plana.
11. **Bit će uspostavljen djelotvoran mehanizam za pritužbe** na način opisan detaljnije u poglavlju 8 ovog Plana.
12. **Provedba otkupa zemljišta** će se pratiti i evaluirati na način definisan u poglavlju 7.3 ovog Plana.

5 ENTITLEMENTS AND COMPENSATION

5.1 10.2 NAKNADE ZA RAZLIČITE KATEGORIJE IMOVINE

Naknada za objekte i naknada za građevinsko zemljište

Preferirana opcija za objekte i građevinsko zemljište koje je predmet eksproprijacije treba biti zamjenski objekat/zemljište u skladu s odredbama *Zakona o eksproprijaciji*¹⁵. U slučaju da se nudi zamjenska imovina, trebaju se u najvećoj mogućoj mjeri primijeniti sljedeći kriteriji:

- parcela na kojoj su kuće ili drugi objekti treba biti približno iste veličine i istih mogućnosti korištenja,
- kuća bi trebala biti slične veličine i standarda, uključujući pristup komunalijama i
- kuća bi trebala biti na razumnoj udaljenosti i imati sličan potencijal sa stanovišta životne egzistencije (pristup zapošljavanju ili poljoprivredi).

Ako se osobama pod utjecajem projekta nude zamjenski objekti manjih dimenzija ili manje povoljnih karakteristika, potrebno je pogodjenom vlasniku platiti razliku u vrijednosti.

Ako se pogodjeni vlasnik odluči za novčanu naknadu umjesto zamjenske imovine ili ako se prikladna zamjenska imovina ne može pronaći na tom području, stambeni objekti će se nadoknaditi u gotovini po punom zamjenskom trošku. Za kuće i druge objekte, to je tržišna vrijednost materijala za izgradnju zamjenskog objekta u sličnom ili boljem području i približnog ili boljeg kvaliteta od pogodjenog objekta, ili za popravku djelimično pogodjenog objekta, sa troškovima prijevoza građevinskog materijala do gradilišta, troškovima radne snage i naknadom za izvođača, te troškovima uknjižbe i prijenosa. Pri utvrđivanju zamjenske vrijednosti, ne uzimaju se u obzir amortizacija nekretnina i vrijednost odnesenog materijala, niti se od vrijednosti pogodene imovine oduzima vrijednost eventualne koristi koja će proizići iz projekta. Također uključuje troškove nивeliranja ili drugih priprema za novu građevinu ili upotrebu. Troškovi se obračunavaju u vrijeme kad se vrši zamjena imovine, a ako nije tako, u obračunu troškova se uzima u obzir inflacija.

¹⁵ Član 12. Zakona o eksproprijaciji: "Za ekspropriisani nekretninu vlasniku pripada naknada u drugoj nekretnini, a ako korisnik eksproprijacije ne može osigurati takvu nekretninu naknada se određuje u novcu u visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se ekspropriše".

Naknada će također biti obezbijeđena za bilo kakvu štetu uzrokovana građevinskim radovima.

Naknada za poljoprivredno zemljište

Kako je propisano *Zakonom o eksproprijaciji FBiH*, naknada za zemljište određuje se kad god je to moguće u vidu druge odgovarajuće nekretnine čime se ranijem vlasniku omogućavaju približno isti uslovi korištenja. Isti uslovi korištenja su zadovoljeni ukoliko su ispunjeni sljedeći kriteriji:

- prihvatljivo za pogodjenog vlasnika /poljoprivrednog proizvođača,
- približno iste veličine,
- sličan ili bolji poljoprivredni potencijal, tj. plodnost, nagib, oblik parcele, izloženosti suncu, i
- nalazi se na razumnoj udaljenosti.

U slučaju kad se pogodjenom vlasniku ne može ponuditi odgovarajuće nekretnina zato što se na prihvatljivoj udaljenosti ne može naći odgovarajuće poljoprivredno zemljište ili zemljište koje je na raspolaganju nije prihvatljivo vlasniku, organ koji provodi eksproprijaciju osigurat će pisani dokaz o neuspješnim nastojanjima da pronađe slično zemljište i isplatiti naknadu za takvo zemljište po punoj zamjenskoj vrijednosti.

Za poljoprivredno zemljište, zamjenska vrijednost zemljišta jednakog produktivnog potencijala ili korištenja koje se nalazi u blizini pogodjenog zemljišta, u periodu prije projekta ili prije raseljavanja, pri čemu se bira veća vrijednost, uz troškove pripreme zemljišta kako bi se dovelo na nivo sličan nivou pogodjenog zemljišta, uključujući i troškove uknjižbe i naknade za prenos.

Zakonom o eksproprijaciji nije izričito uređena situacija kada se u zamjenu može ponuditi samo parcela manje površine ili slabijeg poljoprivrednog potencijala, te da li bi bilo prihvatljivo isplatiti razliku u novcu uz naknadu u naturi kako bi se namirila ta razlika u veličini ili potencijalu. U situacijama kada se ne može pronaći i ponuditi parcela jednake veličine ili potencijala, dok se mogu ponuditi manje parcele slabijeg potencijala, vlasniku će biti ponuđena mogućnost da dobije jedan dio naknade u naturi (zamjenska nekretnina – parcela) i dio u novcu. U tom slučaju treba izvršiti procjenu obje parcele, pogodene i zamjenske, kako bi se mogla izračunati razlika. Kao opće pravilo, ako je razlika utvrđenih vrijednosti manja od 10%, parcele će se smatrati približno jednakom i neće se zahtijevati novčana naknada za tu razliku.

Naknada za neiskoristivo zemljište

Neiskoristivo zemljište odnosi se na poljoprivredno zemljište koje ostaje nakon djelimične eksproprijacije zemljišta, koje je premale veličine da bi obrađivanje učinilo ekonomski isplativim. U slučaju kada vlasnik zemljišta ostatak parcele ocijeni kao neprikladan za dalju poljoprivrednu upotrebu ili u slučaju kada bi zemljište izgubilo pristupni put, vlasnik može podnijeti zahtjev za eksproprijaciju cijele parcele. Takve situacije JP Ceste FBiH procjenjuje pojedinačno na osnovu sljedećih kriterija:

- Veličine, dimenzija i oblika preostalog dijela parcele;
- Poljoprivrednog potencijala preostalog dijela parcele u poređenju sa potencijalom eksproprijsanog dijela;
- Ograničenja pristupa;
- Veličine i prirode mehaničke opreme koja se obično koristi za obradu na ovoj parceli i da li se takva oprema može razumno koristiti s obzirom na veličinu, oblik i dimenzije preostalog dijela parcele;
- Potencijalnih ograničenja navodnjavanja ili odvodnje tokom perioda izgradnje.

Naknada za neiskoristivo zemljište, jednom prznata kao takva, zasnivat će se na istim pravima kao i glavni eksproprijsani komad zemljišta.

Naknada za usjeve i drveće

Za svo drveće, višegodišnje kulture i jednogodišnje kulture (koje se ne mogu ubrati prije stupanja u posjed) će se dati naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti. Također će se nadoknaditi sva eventualna oštećenja drveća i usjeva tokom građevinskih radova po punoj zamjenskoj vrijednosti.

U mjeri u kojoj je to moguće, otkup zemljišta i stupanje u posjed bit će raspoređeni tako da sve preostale jednogodišnje kulture, nezavisno od stadija razvoja, mogu biti ubrane prije oduzimanja parcele od vlasnika ili korisnika. Za jednogodišnje kulture ubrane prije ulaska u posjed neće biti isplaćena naknada. Za jednogodišnje kulture koje se ne mogu ubrati prije ulaska u posjed ili kulture koje su oštećene građevinskim radovima bit će pružena naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti. Potrebno je primjenjivati skorije cijene za poljoprivredne proizvode na općinskom ili kantonalmom nivou. Poljoprivredni stručnjak će koristiti takve podatke za svoje nalaze u odsustvu podataka iz općina ili kantona.

Za utvrđivanje pune zamjenske vrijednosti treba uzeti u obzir ne samo prinos usjeva tokom jedne godine, nego i troškove ponovnog uspostavljanja zasada (sadnice, priprema tla, đubrivo, itd.), kao i prihod izgubljen u toku perioda potrebnog da se ponovno postigne prinos. Osim toga, procjenitelji će procijeniti da li trenutna produktivnost odražava stvarnu produktivnost zemljišta ili je rezultat nedostatka ulaganja u zemljište. U slučaju da osobama pogodenim projektom pripada naknada za više od godinu dana, usjevi nakon prve godine će se nadoknaditi po bruto tržišnoj vrijednosti.

Za stabla i šume treba računati u skladu sa principom pune zamjenske vrijednosti, pri čemu se stopa naknade C za stablo određuje primjenom sljedeće formule:

$$C = V \times D + C_p + C_l$$

V – prosječna tržišna vrijednost uzgoja jednog stabla za jednu godinu

D – prosječno vrijeme potrebno za ponovni uzgoj stabla do produktivnog nivoa odraslog stabla, u godinama

C_p – trošak sadnje (sadnica, priprema tla, početno đubrenje)

C_l – troškovi rada potrebni za održavanje kulture tokom perioda koji je potreban za ponovni uzgoj na prethodni produktivni nivo

Obračunati jedinični iznos C se zatim primjenjuje na cijelu parcelu pod pretpostavkom prosječne gustoće ili na osnovu preciznog brojanja svih stabala.

Iznos naknade bit će ostvaren za sljedeće faze razvoja biljke (stabla):

- sadnica,
- mlada biljka, nije produktivna,
- mlada biljka, produktivna i
- zrela biljka.

Za razliku od višegodišnjih zasada vočki, na kojima se plodovi mogu ubirati tokom dužeg perioda, većina komercijalnih vrsta stabala daju prinos samo jednom. Zamjenska vrijednost zato treba biti tržišna vrijednost posjećene drvne građe. Ako zahvaćena komercijalna šuma ne može biti posjećena prije ulaska korisnika eksproprijacije u parcelu, princip kompenzacije je sličan onom opisanom za jednogodišnje kulture, uzimajući u obzir tržišnu vrijednost izgubljene drvne građe.

Naknada za poslovne gubitke

Poslovni subjekti koji treba da se presele imaju prava na:

- novčanu naknadu po punom trošku zamjene za poslovne objekte i zemljište (u skladu sa istim principima kao što je prethodno definisano za stambenu imovinu),
- troškove preseljenja (npr. troškovi prenosa i ponovne instalacije postrojenja, mašina ili druge opreme),
- naknadu za gubitak neto prihoda nastalog kao rezultat projektnih aktivnosti do potpune obnove poslovnih aktivnosti

Poslovni subjekti koji gube samo dio zemljišta imaju prava na:

- novčanu naknadu po punom trošku zamjene za zemljište,
- naknadu za gubitak neto prihoda nastalog kao rezultat projektnih aktivnosti do potpune obnove poslovnih aktivnosti,
- naknadu za bilo kakvu štetu uzrokovana građevinskim aktivnostima.

Vlasnicima poslovnim subjekata koji bi više voljeli da im se umjesto novčane naknade obezbijedi alternativna (zamjenska) poslovna lokacija, bit će ponuđena podrška JP Ceste FBiH i općinskih organa u pronalaženju odgovarajuće zamjenske imovine sa sličnim uslovima korištenja na gore definisani način pod "Naknada za različite kategorije imovine".

5.2 MATRICA NAKNADA

Prava na naknade za različite kategorije su opisane u tabeli Matrica naknada u nastavku. Matrica prava pokriva širok spektar kategorija kako bi se obuhvatile sve vrste mogućih uticaja.

Tabela 7: Matrica naknada

VRSTA PRAVA ILI IMOVINE POD UTJECAJEM PROJEKTA	PRAVO
	DOMAĆINSTVA
Gubitak parcele (vlasnik)	Zamjenska nekretnina istih ili sličnih karakteristika ili Novčana naknada za parcelu po zamjenskoj vrijednosti za parcelu
Gubitak stambenog objekta sa dozvolom za gradnju na vlastitom zemljištu	Zamjenska nekretnina istih ili sličnih karakteristika ili Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti + Novčana naknada u visini građevinske vrijednosti za bespravno izgrađene pomoćne objekte (šupe, garaže, sušnice, ljetne kuhinje i sl.) + Naknada troškova za selidbu
Gubitak stambenog objekta sa dozvolom za gradnju na vlastitom zemljištu i bespravno izvedenim radovima na proširenju i dogradnji	Zamjenska nekretnina istih ili sličnih karakteristika ili Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti za formalni dio objekta i zemljište + Novčana naknada u visini građevinske vrijednosti za bespravno izgrađeni dio objekta i za bespravno izgrađene pomoćne objekte + Naknada troškova za selidbu
Gubitak stambenog objekta bez dozvole za gradnju na vlastitom ili tuđem zemljištu	Naknada za zemljište vlasniku po zamjenskoj vrijednosti + Novčana naknada u visini građevinske vrijednosti za bespravno izgrađene stambene objekte i pomoćne objekte (šupe, garaže, sušnice, ljetne kuhinje i sl.) + Ukoliko ukupno isplaćena naknada nije dovoljna da se kupi/izgradi novi objekat za smještaj, bespravni graditelj ima pravo na adekvatan smještaj bez plaćanja zakupnine za period do dvije godine počev od dana isplate naknade, ukoliko on i članovi njegove porodice nemaju u vlasništvu drugi stambeni objekat ili stan + Naknada troškova za selidbu

VRSTA PRAVA ILI IMOVINE POD UTJECAJEM PROJEKTA	PRAVO
Gubitak stana kao posebnog dijela zgrade (vlasnik)	<p>Zamjenska nekretnina istih ili sličnih karakteristika ili Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti + Naknada troškova za selidbu</p>
Gubitak stambenog objekta/stana (bespravni korisnik)	<p>Obezbeđivanje korištenja alternativnog smještaja od strane Direkcije ili Zavoda, uz sigurnost posjeda (2 godine), ukoliko korisnik nema bilo kakve izvore prihoda ili nema stabilne izvore prihoda i njegova/njena porodica ne posjeduju drugu nekretninu + Naknada troškova za selidbu</p>
Privremeno zauzimanje zemljišta i gubici (vlasnik ili korisnik)	<p>Naknada u visini zakupnine koja se postiže na tržištu + Novčana naknada za izgubljenu imovinu (npr. objekti, usjevi, nasadi) + Obaveza vraćanja zemljišta u stanje prije ulaska u posjed + Naknada u visini tržišne cijene za gubitak neto prihoda od narednih usjeva koji se ne mogu zasaditi tokom trajanja privremenog zauzimanja (npr. naknada za izgubljenu žetvu po prosječnoj stopi prinosa po hektaru)</p>
Uspostava služnosti (vlasnik ili korisnik)	<p>Naknada za umanjujuću vrijednost zemljišta¹⁶ + Naknada bilo koje vrste štete vlasniku</p>
Gubitak stambenog objekta/stana (zakupoprimec)	Blagovremeno obavljanje zakupoprimeca radi poštivanja otkaznog roka (prema ugovoru)
Gubitak zemljišta (neformalni posjednici zemljišta)	Novčana naknada za izgubljenu imovinu (usjevi, infrastruktura za navodnjavanje i druga unapređenja na zemljištu) po zamjenskoj vrijednosti
Gubitak godišnjih usjeva	<p>Pravo na ubiranje plodova ili (ako ubiranje nije moguće) novčana naknada za plodove po zamjenskoj vrijednosti</p>
Gubitak višegodišnjih usjeva / voćnjaka	<p>Pravo na ubiranje voća, povrća itd. +</p>

¹⁶ Umanjena tržišna vrijednost predstavlja umanjenje vrijednosti nekretnina zbog uspostavljanja prava služnosti I predstavlja faktičko pitanje u svakom konkretnom slučaju. Isplaćuje se u novčanom iznosu koji utvrđuje sudski vještak.

VRSTA PRAVA ILI IMOVINE POD UTJECAJEM PROJEKTA (formalni ili neformalni vlasnik)	PRAVO
POSLOVNI SUBJEKTI	
Gubitak poslovne lokacije i poslovne djelatnosti (vlasnik poslovnog objekta)	<p>Zamjenska nekretnina istih ili sličnih karakteristika ili Novčana naknada po zamjenskoj vrijednosti +</p> <p>Novčana naknada u visini građevinske vrijednosti za bespravno izgrađene poslovne objekte (ukoliko postoje na poslovnoj lokaciji) +</p> <p>Novčana naknada troškova prijenosa i ponovnog instaliranja pogona, mašina i druge opreme +</p> <p>Novčana naknada za gubitak dobiti nastalog kao rezultat projekta (do ponovne uspostave poslovnih aktivnosti na drugoj lokaciji do 6 mjeseci, a koja se obračunava na bazi prosječnih vrijednosti poslovanja u posljedne tri godine koje su evidentirane u nadležnoj poreskoj upravi)</p>
Gubitak poslovne lokacije i poslovne djelatnosti (vlasnik bespravno izgrađenog poslovnog objekta ili vlasnik poslovnog objekta privremenog karaktera)	<p>Novčana naknada u visini građevinske vrijednosti izgrađenog poslovnog objekta privremenog karaktera (sa stanjem zatećenim na dan Krajnjeg datuma) +</p> <p>Obezbjedivanje adekvatne zamjenske lokacije u zakup radi nastavka obavljanja poslovanja, ukoliko nema istu ili sličnu djelatnost na drugom mjestu +</p> <p>Novčana naknada troškova prijenosa i ponovnog instaliranja pogona, mašina i druge opreme +</p> <p>Novčana naknada za gubitak dobiti nastalog kao rezultat projekta (do ponovne uspostave poslovnih aktivnosti na drugoj lokaciji (do 6 mjeseci)), a koja se obračunava na bazi prosječnih vrijednosti poslovanja u posljedne tri godine koje su evidentirane u nadležnoj poreskoj upravi)</p>
Prekid poslovne djelatnosti u objektu pod zakupom (zakupoprinci)	Blagovremeno obavještavanje zakupoprimeca radi poštivanja otkaznog roka
Privremeno zauzimanje zemljišta tokom građevinskih radova (formalni ili neformalni poslovni objekti)	<p>Pogođeno zemljište i infrastruktura bit će ponovo vraćeni u stanje u kakvom su bili prije početka projekta +</p> <p>Naknada u novcu za privremeno zauzimanje zemljišta u visini zakupnine po tržišnoj vrijednosti +</p> <p>Naknada za bilo koju izgubljenu imovinu (kao na primjer objekti, stabla)</p>
Gubitak plaće (zaposlenici u formalnim ili neformalnim poslovnim objektima)	<p>U slučaju privremenog prekida rada u poslovnih subjekata i poslijedično tome privremenog prekida rada zaposlenika: naknada izgubljene plaće zaposlenicima do 6 mjeseci, a u visini prosječne plaće u periodu od posljednjih šest mjeseci, (na račun poslodavca koji će dostaviti dokaz da je zaista isplate plaće u periodu tranzicije)</p> <p>U slučaju prekida poslovne djelatnosti kao rezultat projekta: naknada za otpremnine zaposlenicima u visini plaća isplaćenih u posljednjih šest mjeseci (na račun zaposlenika)</p>

VRSTA PRAVA ILI IMOVINE POD UTJECAJEM PROJEKTA	PRAVO
Privremeni gubici poslovne dobiti/zakupnine tokom trajanja građevinskih radova (poslovni objekti koji se ne sele)	Novčana naknada za gubitak dobiti do završetka građevinskih radova koji direktno utječe na poslovanje subjekta, prema procjenama sudskih vještaka
Smanjena vrijednost poslovne imovine zbog eksproprijacije dijela zemljišta na kojem se nalazi poslovna imovina (npr. parkingu koji pripada poslovnom objektu)	Gotovinska naknada za smanjenu vrijednost poslovne imovine, u skladu sa procjenom sudskih vještaka
OSTALO	
Gubitak javne infrastrukture	Javna infrastruktura bit će prije rušenja zamijenjena infrastrukturom istih ili boljih karakteristika.
Neutvrđeni utjecaj (stalni ili privremeni gubitak)	Svaki nedefinisani utjecaj bit će ublažen u skladu sa principima i ciljevima ovog Plana. U slučaju neslaganja između Zakona o eksproprijaciji i Politike EBRD-a u konkretnom slučaju, odredba povoljnija za pogodjenog vlasnika/korisnika imat će prednost.

5.3 POMOĆ RANJIVIM OSOBAMA

Posebna pažnja i podrška bit će usmjerena na potrebe ranjivih grupa na osnovu lične situacije takvih osoba, te će se poduzeti odgovarajuće mjere za pružanje podrške takvim osobama.

Kategorije ranjivih osoba mogu biti:

- siromašne, odnosno nezaposlene osobe
- osobe sa invaliditetom ili hroničnim oboljenjem
- izbjeglice i interno raseljene osobe
- starije osobe i penzioneri
- domaćinstva čija su glava domaćinstva žene
- etničke manjine
- osobe bez zemljišta ili prava korištenja prema domaćim zakonima

Rezultati socio-ekonomskog istraživanja su pokazala da je na dionicama u okviru Tranše 1 identifikovano nekoliko ranjivih domaćinstava. Kategorije ranjivosti uključuju, prema redoslijedu učestalosti:

- Domaćinstva u kojima je glava domaćinstva starije lice
- Lica sa invaliditetom ili hroničnim oboljenjem i
- Nezaposlena lica.

Table 8: Broj identifikovanih ranjivih osoba (Tranša 1)

Dionica	Broj ranjivih osoba koje su glava domaćinstva	Vrsta prijavljene ranjivosti glava domaćinstva	Ukupan broj članova koji zavise od glave domaćinstva	Vrsta prijavljene ranjivosti članova koji zavise od glave domaćinstva
M20 – Obilaznica Goražde	-		-	-
M18 – Živinice 1-Vitalj	-		-	-
Kaonik-Gromiljak (zemljišne parcele na kojima se živi)	3 (2 muška lica, 1 žensko lice)	Starija lica, hronično oboljenje, i invalidnost	2 ženska lica	Starija lica
Kaonik-Gromiljak (zemljišne parcele na kojima se ne živi)	3 (sva muška lica)	Hronično oboljenje i nezaposlenost	3 ženska lica	Starija lica

Sa svakom ranjivom osobom pojedinačno bit će održani sastanci kako bi im se objasnili kriteriji za traženje pomoći i priznata prava, te utvrđile njihove potrebe u vezi sa otkupom zemljišta kao i načinom na koji se mogu zadovoljiti utvrđene potrebe. Sa ranjivim osobama će se obaviti konsultacije u pogledu pomoći koja im je potrebna i bit će im pružena pomoć u skladu sa njihovim potrebama.

Takva pomoć može uključivati:

- posjete domovima ranjivih osoba/domaćinstava (naročito u slučaju osoba sa invaliditetom ili hroničnim oboljenjem, ili starijih osoba)
- pomoć u ostvarivanju prava na primanje beneficija za ranjive grupe koje se pružaju po *Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica s djecom*, ako je primjenjivo

- pomoć tokom postupka isplate, kako bi se osiguralo da dobro razumiju dokumente potrebne za isplatu naknade kao i postupak isplate (naročito kada se radi o starijim ljudima)
- pomoću u legalizaciji imovine, kada je potrebno, za osobe bez zemljišta ili prava korištenja u skladu sa domaćim zakonima
- pomoć u pronalaženju i kupovini nove imovine
- pomoć prilikom selidbe (npr. posebne mјere transporta za ljudе sa fizičkim invaliditetom i sl.)
- pomoć u periodu nakon isplate (npr. pomoć u pronalaženju kurseva za obuku s ciljem bolje mogućnosti zapоšljavanja i davanja prednosti u zapоšljavanju gdje je moguće – naročito za siromašne ili nezaposlene osobe; pomoć u osiguranju novca od naknade i smanjenju rizika od zloupotrebe ili pljačke).

6 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE S JAVNOŠĆU

Jedinica za implementaciju projekata (JIP) u okviru JP Ceste FBiH, zajedno sa predstavnicima općinskih odjeljenja zaduženih za eksproprijaciju, odgovorna je za komunikaciju sa pogodjenim zajednicama, licima i predstavnicima Mjesnih zajednica.

Nacrt ovog Plana bitće objavljen na lokalnim jezicima i engleskom jeziku na zvaničnoj internet strani JP Ceste FBiH (<http://www.jpcfbih.ba>) i internet stranama uključenih općina. Štampani primjerici dokumenta također će biti dostupni u prostorijama uključenih općina, kao i u prostorijama JP Ceste FBiH na sljedećoj adresi:

SJEDIŠTE JAVNOG PREDUZEĆA "CESTE FBiH"

Adresa: Terezija 54, 71000 Sarajevo

KANCELARIJA JAVNOG PREDUZEĆA "CESTE FBiH" U MOSTARU

Adresa: Ulica Ante Starčevića bb, Mostar

Najmanje 10 dana nakon objave dokumentacije, JP Ceste FBiH organizovat će javne rasprave u prostorijama uključenih općina ili kancelarijama Mjesnih zajednica da bi se predstavio nacrt Plana i diskutovalo o pitanjima i problemima oko otkupa zemljišta.

Rasprave će biti oglašene preko sljedećih kanala:

- zvanična internet strana JP Ceste FBiH (<http://www.jpcfbih.ba>),
- zvanična internet strana uključenih općina,
- lokalne novine s velikim tiražom u FBiH,
- najave na oglasnim pločama uključenih općina i kancelarija mjesnih zajednica.

U oglasima će se naznačiti: (i) gdje se nacrtu Plana može pristupiti, (ii) datum rasprava, (iii) kontakt podaci odgovornog lica kojem se pitanja ili komentari mogu dostaviti pisanim putem, kao i vremenski period za predaju komentara.

U toku rasprava, JP Ceste FBiH predstavit će naročito:

- Vrsta i trajanje radova izgradnje/rekonstrukcije
- Status aktivnosti otkupa zemljišta
- Ključni sadržaj ovog Plana:
 - očekivani utjecaji
 - ključni principi
 - krajnji datum
 - žalbeni mehanizam.

U roku od 10 dana nakon organizovane rasprave, JP Ceste FBiH će razmotriti i uvrstiti sve komentare pristigle pisanim putem ili tokom konsultacija, kao i pripremiti i u ovaj Plan uključiti sažetak primljenih komentara/pitanja i načina rješavanja istih.

Plan će ostati u domenu javnosti tokom cjelokupnog trajanja projektnog ciklusa.

Pored toga, nakon što se pokrene zvanični postupak otkupa zemljišta, pogođene vlasnike/korisnike imovine pojedinačno će posjetiti predstavnici uključenih općina, JP Ceste FBiH i zvanični sudski vještaci za procjenu imovine; isti će biti informisani i konsultovani o utjecajima Projekta na njihovu imovinu, posebno o tačnoj trasi puta u odnosu na svaku zemljišnu parcelu.

Pristup informacijama za ugrožene grupe olakšaće JIP, prema potrebi za svako lice/domaćinstvo u skladu sa njihovim specifičnim potrebama i/ili situaciji, u saradnji sa općinskim odjeljenjima za socijalnu zaštitu.

7 SPROVOĐENJE OVOG PLANA

7.1 ODGOVORNOSTI ZA SPROVOĐENJE

JP Ceste FBiH je odgovorno za provedbu svih aspekata ovog Plana. Sve strane uključene u implementaciju Projekta, uključujući izvođače, moraju da se pridržavaju zahtjeva utvrđenih u ovom dokumentu.

Tabela u nastavku daje pregled odgovornosti i aranžmana za sprovođenje zahtjeva ovog Plana.

Tabela 9: Organizacione odgovornosti i aranžmani

Zadatak	Odgovorna strana
Procjena nekretnina	Nezavisni sudski vještaci
Objavljivanje informacija svim osobama pogodjenim Projektom	JP Ceste FBiH
Direktna komunikacija i posjete vlasnicima i korisnicima objekata	JP Ceste FBiH zajedno sa općinskim organima
Pregovori i zaključivanje sporazuma	JP Ceste FBiH
Eksproprijacija imovine u slučaju kada se ne zaključi sporazum	Općinski organi
Pružanje pomoći ranjivim licima/domaćinstvima po potrebi	JP Ceste FBiH u saradnji sa općinskim odjeljenjima za socijalnu zaštitu po potrebi
Isplata naknada i pružanje druge pomoći	JP Ceste FBiH
Procjenjivanje i pružanje pomoći za ponovnu uspostavu izvora izdržavanja	JP Ceste FBiH
Monitoring i izvještavanje o eksproprijaciji	JP Ceste FBiH
Monitoring i izvještavanje o privremenom zauzimanju zemljišta nakon započinjanja izgradnje	Contractor
Upravljanje žalbama	JP Ceste FBiH

7.2 TROŠKOVI I BUDŽET

Troškove otkupa zemljišta finansirat će isključivo JP Ceste FBiH kao korisnik eksproprijacije. Sredstva potrebna za otkup zemljišta rezervisana su i naznačena u Poslovnom planu JP Ceste FBiH za 2019. godinu, koji je Vlada FBiH nedavno usvojila (18. aprila 2019.), ali se još uvijek čeka usvajanje od strane Skupštine FBiH.

Budući da zvanični sudski vještaci još uvijek nisu izvršili procjenu vrijednosti imovine, detaljan pregled naknada po kategorijama zemljišta ili imovine nije dostupan u ovoj fazi pripreme Projekta. Nakon procjene vrijednosti imovine, bit će pripremljen detaljan budžet za svaku dionicu, uključujući sledeće stavke:

- Naknada za zemljište po zamjenskoj vrijednosti, uključujući sve usjeve i drveće,
- Naknada za sve stambene objekte po zamjenskoj vrijednosti,
- Naknada za sve pomoćne objekte po zamjenskoj vrijednosti,
- Dodatak za preseljenje za domaćinstva i poslovne subjekte identifikovane za preseljenje.

7.3 MONITORING, EVALUACIJA, IZVJEŠTAVANJE

JP Ceste FBiH će provoditi monitoring i evaluaciju postupka otkupa zemljišta s ciljem:

- provjere da sve aktivnosti napreduju prema planu i da se poštuju zacrtani rokovi;
- procjene da su mjere naknade / obnove dovoljne;
- identificiranja eventualnih problema (uključujući praćenje upravljanja pritužbama u smislu evidentiranja i odgovaranja na pritužbe u okviru utvrđenih rokova);
- utvrđivanja načina za ublažavanje svakog identificiranog problema.

JP Ceste FBiH će održavati bazu podataka o otkupu imovine. Ovi podaci/informacije bit će periodično ažurirani da bi se pratio progres vlasnika/korisnika imovine.

JP Ceste FBiH vršit će monitoring i evaluaciju kroz:

- **Praćenje ulaza** – mjerjenje da li su aktivnosti izvršene kako je navedeno u ovom Planu.
- **Praćenje izlaza** – mjerjenje rezultata ulaza koji su isporučeni, kao što su broj lica/domaćinstava koji su preseljeni, primljeno zamjensko zemljište ili imovina, gotovinska naknada, itd.
- **Evaluaciju ishoda** (evaluacija utjecaja) – mjerjenje da li isporuka ulaza i postignuti izlazi doprinose uspješnom izvršenju definisanih ciljeva.

Bit će korišteni pokazatelji navedeni u tabeli dole.

Tabela 10: Pokazatelji koji će biti korišteni za praćenje i evaluaciju

	Pokazatelji	Učestalost mjerena
Praćenje ulaza	<ul style="list-style-type: none"> → Ukupni trošak na otkup zemljišta i naknada → Broj lica pogođenih projektom po kategorijama (npr. broj vlasnika/korisnika pogođenih zemljišnih parcela, broj domaćinstava ili poslovnih subjekata koji će biti preseljeni) → Broj parcela u privatnom vlasništvu za koje je izvođač odredio da je neophodno da budu privremeno zauzete u toku izvođenja građevinskih radova 	Kvartalno
Praćenje izlaza	<ul style="list-style-type: none"> → Broj otkupljenih sredstava, vrsta i iznos isplaćene naknade, broj i postotak potpisanih postignutih sporazuma → Broj preseljenih domaćinstava i poslovnih subjekata → Broj parcela u privatnom vlasništvu koje je izvođač privremeno zauzeo u toku izvođenja građevinskih radova, i trajanje zauzimanja → Broj lica koji zahtijevaju specijalnu pomoć i vrste pomoći blagovremeno pružene ugroženim pojedincima/domaćinstvima → Broj javnih rasprava i konsultacija sa pogođenim licima 	Kvartalno
Evaluacija ishoda	<ul style="list-style-type: none"> → Broj i vrsta pritužbi u vezi sa otkupom zemljišta (broj pritužbi, broj i procenat lica zadovoljnih ishodom, npr. odgovor na njihovu pritužbu/komentar, razvrstavanje prema polu) i broj sudskih predmeta u vezi sa otkupom zemljišta → Kako je korištena/uložena primljena gotovinska naknada? → Stepen zadovoljstva pruženom pomoći za ugroženost → Da li je naknada plaćena po punoj cijeni zamjene (da li je lice pogođeno projektom moglo da kupi sličnu ili bolju imovinu?) → Nivo zadovoljstva preseljenih domaćinstava (uslovi na novoj lokaciji, isti ili bolji nivo prihoda) → Nivo zadovoljstva preseljenih poslovnih subjekata (uslovi na novoj lokaciji, isti ili bolji nivo prihoda, broj zaposlenih nakon preseljenja) → Da li su poljoprivredne djelatnosti ponovo uspostavljene na nekom drugom mjestu nakon otkupa zemljišta ili ograničenja pristupa kao 	Polugodišnji pregled pritužbi Za sve ostale pokazatelje: anketiranje barem 10% lica pogođenih projektom

	posljedica provođenja projekta (isti ili bolji nivo prihoda)	godinu dana nakon završetka otkupa zemljišta
--	--	--

JP Ceste FBiH će pripremati i podnosići EBRD-u redovne izvještaje o implementaciji ovog Plana u skladu sa učestalošću mjerena datom u gornjoj tabeli.

8 MEHANIZAM ZA PRITUŽBE

JP Ceste FBiH uspostavilo je Registar pritužbi. Obrazac za ulaganje pritužbe (Prilog **Error! Reference source not found.** ovog Plana) bit će objavljen na internet stranici JP Ceste FBiH i uključenim općinama, kao i na gradilištu prije početka građevinskih radova.

Sve pritužbe se mogu podnijeti JP Ceste FBiH (lično ili telefonom) ili pismeno popunjavanjem obrasca pritužbe (ličnom dostavom, poštom, faksom ili elektronskom poštom na dole navedenu adresu/broj), bez ikakvih troškova na teret podnosioca žalbe. Pritužbe se također mogu podnijeti anonimno ili bez upotrebe obrasca ako je to poželjnije.

Obrazac za pritužbu također se može predati direktno Izvođaču građevinskih radova, na gradilištu, u kancelariji Izvođača i/ili Nadzornog organa, koji će tu zaprimljenu pritužbu/komentar bez odlaganja proslijediti JP Ceste FBiH da bi se omogućilo JP Ceste FBiH da dalje obrađuje žalbu (tj. evidentiranje, potvrđivanje i odgovor na žalbu u rokovima definisanim u nastavku). Izvođač je dužan da obezbijedi dostupnost obrasca na gradilištu u svakom momentu.

Pored toga, pritužbe se mogu dostaviti i kroz aplikaciju rješavanja pritužbe ako je ista uspostavljena (i funkcioniše) od strane JP Ceste FBiH u saradnji sa Svjetskom bankom (<http://frs.jpcfbih.ba/frs/main/>).

Sve pritužbe će se evidentirati u Registru pritužbi i biće im dodijeljen broj, i biće potvrđene u roku od (7) sedam kalendarskih dana. Registar će sadržavati sve potrebne elemente za razdvajanje žalbi prema polu podnosioca žalbe, kao i prema vrstama pritužbi. Svaka pritužba će se evidentirati u Registru sa sljedećim informacijama:

- opisom pritužbe,
- datumom prijema pritužbe i datumom potvrđivanja pritužbe,
- opisom preduzetih radnji (istraživanje, korektivne mjere, preventivne mjere), i
- datumom rješavanja i zatvaranja / slanja odgovora podnosiocu žalbe.

Ako je pritužba/žalba neodređena i nije dovoljno jasna, JP Ceste FBiH će biti dužno da pruži savjete kako podnesak treba preformulisati, kako bi pritužba/žalba bila jasna tako da JP Ceste FBiH može donijeti informisanu odluku u najboljem interesu lica pogođenih projektom.

JP Ceste FBiH će uložiti sve razumne napore da riješi problem naveden u pritužbi. Ako nije u stanju da neposrednom korektivnom mjerom riješi pokrenuta pitanja, bit će identifikovana dugoročna korektivna mjeru. Podnositelj žalbe će biti obaviješten o predloženoj korektivnoj mjeri i praćenju korektivne mjeru u roku od 25 kalendarskih dana po prijemu pritužbe. Preventivne mjere će biti identifikovane i sprovedene sa ciljem sprječavanja ponovnog pojavljivanja istog problema u budućnosti; iste će također biti saopšteni podnosiocu žalbe.

Ako JP Ceste FBiH nije u mogućnosti da riješi određeni problem ili ako nije potrebno poduzeti korektivne mjere, pružit će detaljno objašnjenje ili obrazloženje razloga zbog kojih problem nije proslijeđen u proceduru. Odgovor na takvu pritužbu će sadržati objašnjenje na koji način lice ili organizacija koja je podnijela žalbu može da nastavi postupak žalbe ako nije zadovoljna rezultatima odgovora.

Kontakt podaci

Sve pritužbe u vezi sa otkupom imovine ili ograničenim pristupom imovini treba poslati na:

Na ruke: Rukovodilac JIP

Javno preduzeće "Ceste FBiH"

Adresa: Terezija 54, 71000 Sarajevo

T: +387 33 250 370, Ž: +387 33 250 400

E-mail: zalbena@jpcfbih.ba i info@jpcfbih.ba

PRILOG 1: OBRAZAC ZA PRITUŽBE

Broj protokola (za zvaničnu upotrebu):	
Puno ime Napomena: možete ostati anonimni ako više volite ili zahtijevate da ne otkrivate svoj identitet trećim licima bez vašeg pristanka	Ime _____ Prezime _____ ☐ Želim da anonimno uložim pritužbu ☐ Moj identitet ne treba otkrivati trećim licima bez moje saglasnosti
Kontakt podaci Molimo da navedete poželjni način kontakta (pošta, telefon, e-pošta)	☐ Poštom: Molimo da navedete adresu za slanje pošte _____ ☐ Telefon: _____ ☐ E-mail: _____
Opis incidenta ili pritužbe (Šta se dogodilo? Gdje se to dogodilo? Kome se dogodilo? Šta je rezultat problema?)	
Datum incidenta	☐ Jednokratni incident/pritužba (datum _____) ☐ Desilo se više puta (koliko puta? _____) ☐ U toku (trenutno ima problema)
Šta biste željeli da bude preduzeto?	

Potpis: _____
Datum: _____

Molimo da vratite ovaj obrazac:

Na ruke: Rukovodilac JIP

Javno preduzeće "Ceste FBiH"

Adresa: Terezija 54, 71000 Sarajevo

T: +387 33 250 370, F: +387 33 250 400

E-mail: zalbena@jpcfbih.ba i info@jpcfbih.ba

PRILOG 1: UPITNICI KORIŠTENI ZA SOCIO-EKONOMSKO ANKETIRANJE

#1 – UPITNIK ZA VLASNIKE ZEMLJIŠTA (koji žive na pogodjenim parcelama)

Referentni broj upitnika	
--------------------------	--

Datum anketiranja:	
Vrijeme početka anketiranja:	_____ h, _____ min
Ime i prezime anketara:	

Popunjava koordinator na terenu:

Upitnik provjerio/la:	(potpis)
Datum verifikacije:	
Komentari koordinatora:	

Lokalitet/Mjesna zajednica:	
Adresa:	
Katastarska čestica parcele:	
Fotografije (referentni broj):	

Ime i prezime ispitanika:	
Kontakt telefon:	
Etnička pripadnost:	

1. UVOD

1.1. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od strane koga? Kada?

1.2. Da li ste zadovoljni sa nivoom informacija koji ste do danas dobili? (ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena)

1.3. Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta? (npr. sastanci sa općinskim predstavnicima, sastanci sa Zavodom za izgradnju KS ili Direkcijom za puteve KS, putem javnih sastanaka, letaka, dnevnih novina, radija, televizije ili na neki drugi način?)

2. OPĆI PODACI O POGOĐENOJ NEKRETNINI

Ukupna površina parcele:	_____ m ²	
Ukoliko ne znate tačnu površinu parcele, molimo da navedete približnu površinu:	_____ m ²	
Da li je cijela parcela pogodena?	DA ili NE	Ako NE, navedite površinu parcele koja je pogodena: _____ m ²
Vrsta nekretnine:	<p>a) Stambeni objekt bez zemljišta</p> <p>b) Stambeni objekt sa poljoprivrednim zemljištem</p> <p>c) Stambeni objekt sa drugom vrstom zemljišta (navesti vrstu _____)</p> <p>d) Stambeni objekt sa formalnim ili neformalnim biznisom (<i>pored ovog upitnika, mora se popuniti i upitnik za biznise</i>)</p> <p>e) Ljetnikovac/vikendica bez zemljišta</p> <p>f) Ljetnikovac/vikendica sa poljoprivrednim zemljištem</p> <p>g) Drugo _____</p>	
Pomoćni objekti (ograda, šupa, itd.):	<p>_____</p> <p>(napišite vrstu i broj objekata)</p> <p>_____</p> <p>(napišite prosječan broj godina starosti objekata)</p>	
Da li su pomoći objekti bili izgrađeni sa ili bez dozvole?	<p>_____</p>	
Da li je anketirana osoba (njegova/njena porodica) vlasnik zemljišta?	DA ili NE	
<u>AKO JE DOMAĆINSTVO VLASNIK ZEMLJIŠTA:</u>		
Suvlasništvo?	<p>DA ili NE</p> <p>(ako DA, ko su ostali vlasnici?)</p> <p>_____</p>	
Da li je vlasništvo formalno registrovano?	DA ili NE	
Da li je proces legalizacije u toku?	<p>DA ili NE</p> <p>(ako DA, u kojoj fazi je sada legalizacija?)</p> <p>_____</p>	
<u>AKO JE DOMAĆINSTVO KORISNIK ZEMLJIŠTA:</u>		
Formalni zakupoprimeci?	<p>DA ili NE</p> <p>(ako DA, da li je zemljište PRIVATNO ili DRŽAVNO? označiti jedno ili drugo)</p>	
Koristi se na osnovu neformalnog dogovora?	<p>DA ili NE</p> <p>(ako DA, s kim je postignut dogovor?)</p>	

Potpuno neformalno?	DA ili NE (ako DA, kako i kada ste došli u posjed zemljišta?) _____

PODACI O PRAVNIM SPOROVIMA:

Da li je bilo pravnih sporova (u prošlosti ili sadašnjosti) u vezi sa parcelom ili imovinom na parceli?	DA ili NE
Ako DA	
Kratki opis:	

Zapažanja ili komentari:

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI I UZGOJ STOKE (ako ih ima)

3.1. Na pogodjenom dijelu parcele, nalazi se:

Poljoprivredno zemljište

Da li zemljište koristite za sjetvu? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Šta sijete? _____

Tipičan prinos na ovoj zemlji _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete ono što posijete? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Žetva je Vaš primarni izvor novca? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor novca? Da Ne

Voćnjak

Šta je sve u voćnjaku: _____

Sadnice su stare: 5 godina 20 godina 50 godina _____

Da li berete plodove iz voćnjaka? Da Ne

Tipičan prinos voćnjaka: _____ kg

Žetva čini prosječan % Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete voće? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Žetva je Vaš primarni izvor novca? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor novca? Da Ne

Livada/pašnjak Da li koristite livadu /pašnjak i u koju svrhu? _____

Da li uzgajate životinje na farmi? (koje?) _____

Ako da, za šta koristite životinje?

(a) za moje potrebe, b) za prodaju proizvoda, c) oboje

Drugo

Šta? _____

Zapažanja ili komentari:

4. OPĆI PODACI O POGOĐENIM ČLANOVIMA DOMAĆINSTAVA

Podaci o članovima domaćinstava koji žive na parceli

	Ime i prezime	Veza sa glavom domaćinstva (GD)	Godina rođenja	Spol	Stepen obrazovanja	Zaposlen / nezaposlen	Etnička pripadnost	Da li član domaćinstva može da čita i piše?	Ranjivost *
1		GD		M	Ž				
2				M	Ž				
3				M	Ž				

*Ranjivost može biti: fizička invalidnost, mentalna invalidnost, hronična bolest, starija osoba, jednočlano domaćinstvo, nezaposlen, drugo

Zapažanja ili komentari:

5. SOCIO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENIM DOMAĆINSTVIMA

5.1. Ukupan prihod domaćinstva

U koju od sljedećih kategorija spada Vaš prosječan ukupan mjesecni prihod Vašeg domaćinstva:	
Manje od 400 KM	
Između 401 i 800 KM	
Između 801 i 1500 KM	
Između 1501 i 2000 KM	
Više od 2000 KM	

Ukoliko domaćinstvo ima više hranitelja, molimo podatke prikažite zbirno

Od navedenog koji su Vaši glavni izvori prihoda:	
Plate	Penzije
Poljopr.proizvodnja	Vlada ili druga pomoć
Mali biznis	Drugo (navедите):
Doznaće	Drugo (navедите):

(1: najvažnije, 2 sljedeće po važnosti, itd... – 0: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

5.2. Koliko ste zadovoljni sa Vašom finansijskom situacijom (molim ocijenite od 1 do 5, pri čemu je 1 najniže):

Zapažanja ili komentari:

6. UTJECAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

6.1. Šta prepostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

	Gubitak izvora izdržavanja	Premještanje poljoprivredne djelatnosti	Drugo (navедите):	Drugo (navедите):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

(1: najvažnije, 2 sljedeće po važnosti, itd. – 0: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

6.2. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

6.3. Šta smatrate da bi bila najadekvatnija naknada za Vas?

	Novčana naknada	Zamjensko poljoprivredno zemljište	Drugo (navедите):	Drugo (navедите):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

6.4. Koji su Vaši planovi poslije eksproprijacije?

Zapažanja ili komentari:

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće na koje se naišlo, dodatna opažanja, itd.)

Vrijeme završetka anketiranja: | ____ h, ____ min

#2 – UPITNIK ZA VLASNIKE ZEMLJIŠTA (koji ne žive na pogodjenim parcelama)

Referentni broj upitnika	
--------------------------	--

Datum anketiranja:	
Vrijeme početka anketiranja:	_____ h, _____ min
Ime i prezime anketara:	

Popunjavanje koordinator na terenu:

Upitnik provjerio/la:	(potpis)
Datum verifikacije:	
Komentari koordinatora:	

Lokalitet /Mjesna zajednica:	
Adresa:	
Katastarska čestica parcele:	
Fotografije (referentni broj):	

Ime i prezime ispitanika:	
Kontakt telefon:	
Etnička pripadnost:	

1. UVOD

1.1. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od strane koga? Kada?

1.2. Da li ste zadovoljni sa nivoom informacija koji ste do danas dobili? (ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena)

1.3 Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta? (npr. sastanci sa općinskim predstavnicima, sastanci sa Zavodom za izgradnju KS ili Direkcijom za puteve KS, putem javnih sastanaka, letaka, dnevnih novina, radija, televizije ili na neki drugi način?)

2. OPĆI PODACI O POGOĐENOJ PARCELI

Ukupna površina parcele:	_____ m ²	
Ukoliko ne znate tačnu površinu parcele, molimo da navedete približnu površinu:	_____ m ²	
Da li je cijela parcela pogodena:	DA ili NE	Ako NE, navedite površinu pogodjenog dijela: _____ m ²
Vrsta zemljišta:	a) Poljoprivredno zemljište koje se koristi za usjeve ili uzgoj životinja b) Neiskorišteno poljoprivredno zemljište c) Građevinsko zemljište d) Šuma e) Livada/pašnjak f) Ostalo _____	
Da li postoje neki objekti na zemljištu?	_____ <i>(napišite vrstu i broj objekata)</i> _____ <i>(napišite prosječne godine starosti objekata)</i>	
Da li su objekti bili izgrađeni sa dozvolama ili ne?	_____	
Da li je ispitanik (ili njegova/njena porodica) vlasnik zemljišta?	DA ili NE	
<u>AKO JE ISPITANIK VLASNIK ZEMLJIŠTA:</u>		
Suvlasništvo?	DA ili NE <i>(ako DA, ko su ostali vlasnici?)</i> _____	
Da li je vlasništvo formalno registrovano?	DA ili NE	
Da li je u toku proces legalizacije?	DA ili NE <i>(ako DA, u kojoj fazi je legalizacija sada?)</i> _____	
<u>AKO JE ISPITANIK KORISNIK ZEMLJIŠTA:</u>		
Formalni zakupoprimeci?	DA ili NE <i>(ako DA, da li je zemljište PRIVATNO ili DRŽAVNO? označiti jedno ili drugo)</i> _____	
Koristi se na osnovu neformalnog dogovora?	DA ili NE <i>(ako DA, s kim je dogovor postignut?)</i> _____	
Potpuno neformalno?	DA ili NE <i>(ako DA, kako i kada ste došli u posjed zemljišta?)</i> _____	

PODACI O PRAVNIM SPOROVIMA:

Da li je bilo pravnih sporova (u prošlosti ili sadašnjosti) u vezi sa parcelom ili imovinom na parcelli?	DA ili NE
Ako DA	
Kratki opis:	

Zapažanja ili komentari:

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI I UZGOJ STOKE (ako ih ima)

3.1. Na pogodenom dijelu parcele, nalazi se:

Poljoprivredno zemljište

Da li zemljište koristite za sjetu? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Šta sijete? _____

Tipičan prinos na ovoj zemlji _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete ono što posijete? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Žetva je Vaš primarni izvor novca? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor novca? Da Ne

Voćnjak

Šta je sve u voćnjaku: _____

Sadnice su stare: 5 godina 20 godina 50 godina _____

Da li berete plodove iz voćnjaka? Da Ne

Tipičan prinos voćnjaka: _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete voće? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Žetva je Vaš primarni izvor novca? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor novca? Da Ne

Livada/pašnjak Da li koristite livadu/pašnjak i u koju svrhu? _____

Da li uzgajate životinje na farmi? (koje?) _____

Ako da, za šta koristite životinje?

(a) za moje potrebe, b) za prodaju proizvoda, c) oboje

Drugo Šta? _____

Zapažanja ili komentari:

4. OPĆI PODACI O ISPITANIKOVIM ČLANOVIMA DOMAĆINSTVA

Podaci o ispitanikovim članovima domaćinstva

	Ime i prezime	Veza sa glavom domaćinstva (GD)	Godina rođenja	Spol	Stepen obrazovanja	Zaposlen / nezaposlen	Etnička pripadnost	Da li član domaćinstva može da čita i piše?	Ranjivost *
1		GD		M	Ž				
2				M	Ž				
3				M	Ž				

*Ranjivost može biti: fizička invalidnost, mentalna invalidnost, hronična bolest, starija osoba, jednočlano domaćinstvo, nezaposlen, drugo

Zapažanja ili komentari:

5. DRUŠTVENO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

5.1. Ukupan prihod domaćinstva

U koju od sljedećih kategorija spada Vaš prosječan ukupan mjesecni prihod Vašeg domaćinstva:	
Manje od 400 KM	
Između 401 i 800 KM	
Između 801 i 1500 KM	
Između 1501 i 2000 KM	
Više od 2000 KM	

Ukoliko domaćinstvo ima više hranitelja molimo podatke prikažite zbirno

Od navedenog koji su Vaši glavni izvori prihoda:	
Plate	Penzije
Poljoprivredna proiz.	Vlada ili druga pomoć
Mali biznis	Drugo (navedite):
Dozvane	Drugo (navedite):

(1: najvažnije, 2 sljedeće po važnosti, itd... – 0: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

5.2. Koliko ste zadovoljni sa Vašom finansijskom situacijom (molimo ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniže):

Zapažanja ili komentari:

6. UTJECAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

6.1. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

	Gubitak izvora izdržavanja	Premještanje poljoprivredne djelatnosti	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

(1: najvažnije, 2 sljedeće po važnosti, itd. – 0: zanemarlivo malo ili nije primjenjivo)

6.2. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

6.3. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

	Novčana naknada	Zamjensko poljoprivredno zemljište	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

6.4. Koji su Vaši planovi poslije eksproprijacije?

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće na koje se naišlo, dodatna opažanja, itd.)

Vrijeme završetka anketiranja: _____ h, _____ min

#3 – UPITNIK ZA BIZNISE (FORMALNE ILI NEFORMALNE)

Referentni broj upitnika	
--------------------------	--

Datum anketiranja:	
Vrijeme početka anketiranja:	_____ h, _____ min
Ime i prezime anketara:	

Popunjava koordinator na terenu:

Upitnik provjerio:	(potpis)
Datum verifikacije:	
Komentari koordinatora:	

Lokalitet /Mjesna zajednica:	
Adresa:	
Katastarska čestica parcele:	
Fotografije (referentni broj):	

Ime i prezime ispitanika:	
Kontakt telefon:	
Pozicija ispitanika u biznisu (vlasnik, radnik itd)	

1. UVOD

1.2. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od strane koga? Kada?

1.2. Da li ste zadovoljni sa nivoom informacija koje ste do danas dobili? (ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena)

1.3. Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta? (npr. sastanci sa općinskim predstavnicima, sastanci sa Zavodom za izgradnju KS ili Direkcijom za puteve KS, putem javnih sastanaka, letaka, dnevnih novina, radija, televizije ili na neki drugi način?)

2. OPĆI PODACI O POGOĐENIM BIZNISIMA

Ukupna površina parcele:	_____ m ²	
U slučaju da ne znate tačnu ukupnu površinu parcele, molimo navedite prosječnu površinu parcele	_____ m ²	
Da li je cijela parcela pogođena:	DA ili NE	Ako NE, navedite površinu pogođene parcele: _____ m ²
Vrsta poslovne aktivnosti:		
Godina osnivanja:		
Vlasnik (svlasnik):		
Spol vlasnika:	M / Ž	
Da li je biznis formalno registrovan:	DA ili NE	
Pravni oblik biznisa (ako je formalno registrovano):		
Pravni status poslovnog objekta:	FORMALNO SA DOZVOLOM ili NEFORMALNO BEZ DOZVOLE	
Broj uposlenika		
Godišnji promet:	_____	
Godišnji bruto prihod:	_____	
Godišnja dobit: (razlika između prihoda i rashoda)	_____	

Zapažanja ili komentari:

3. OPĆI PODACI O UPOSLENICIMA

Ime i prezime uposlenika	Stepen obrazovanja i zanimanje	Godine	Spol	Plata	Broj godina rada u firmi	Broj izdržavanih osoba	Koliko daleko uposlenik putuje do posla? (km)	Srodstvo između vlasnika biznisa i uposlenika
1.			M	Ž				
2.			M	Ž				
3.			M	Ž				

Zabilješke i komentari:

4. UTJECAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

4.1. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

Gubitak izvora izdržavanja	Premještanje poljoprivredne djelatnosti	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):

(1: najvažnije, 2 sljedeće po važnosti, itd. – 0: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

4.2. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

4.3. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

Novčana naknada	Zamjenske poslovne prostorije	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):

4.4. Koji su Vaši planovi poslije eksproprijacije?

Zapažanja ili komentari:

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće na koje se naišlo, dodatna opažanja, itd.)

Plan otkupa imovine i preseljenja

--

Vrijeme završetka anketiranja: _____ h, _____ min

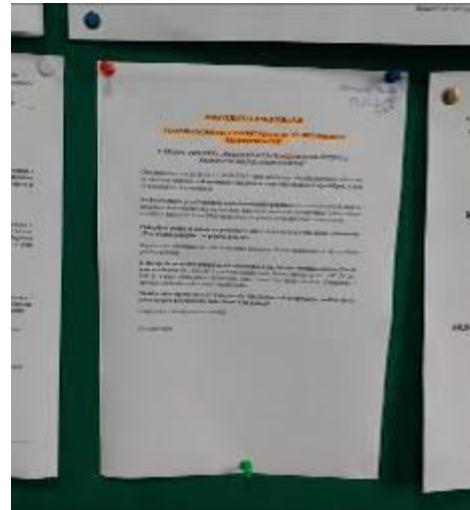
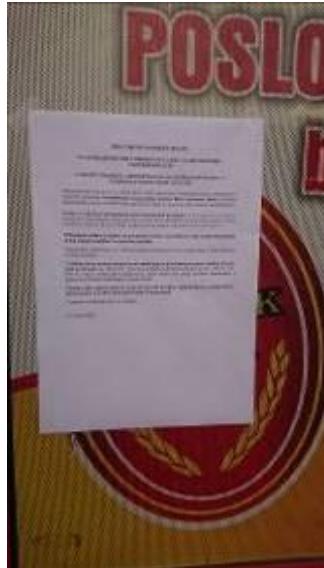

PRILOG 2: OBAVIJEST O ANKETIRANJU

Za potrebe provođenja socio-ekonomskog anketiranja dionica u okviru Tranše 1, postavljena su obavještenja na svim projektnim lokacijama predviđenim za izgradnju ili rekonstrukciju. Primjerak obavještenja naveden je u nastavku.

<p style="text-align: center;">OBAVIJEST O ANKETIRANJU VLASNIKA/KORISNIKA NEKRETNINA KOJE ĆE BITI PREDMET EKSOPRIPRIJACIJE U SKLOPU PROJEKTA „MODERNIZACIJA MAGISTRALNIH puteva U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE“</p> <p>Obavještavamo vas da će se 16.04.2019. vršiti anketiranje vlasnika/korisnika nekretnina na lokalitetu planirane rehabilitacije mosta preko potoka Rika, raskrsnica Skela (u sklopu rehabilitacije mostova na M5-Jajce Jug-Donji Vakuf 1), a koje će biti predmet eksproprijacije.</p> <p>Svrha ove ankete je prikupljanje socio-ekonomskih podataka o licima koja žive ili rade na posjedima obuhvaćenim eksproprijacijom, kako bi se uspostavio što pravedniji sistem otkupa zemljišta i kako bi JP Ceste FBiH moglo bolje da planira svoje aktivnosti u tom pravcu.</p> <p>Prikupljeni podaci iz ankete su povjerljivi i isti će se koristiti u svrhe izrade dokumenta „Plan otkupa zemljišta“ za potrebe projekta.</p> <p>Organizaciju anketiranja će vršiti konsultanti kompanije Enova angažovane u cilju pružanja podrške projektu.</p> <p>U slučaju da ne možete prisustvovati anketiranju u navedenom terminu, molimo Vas da nam se obratite do 18.04.2019. pozivom kontakt osobi Belma Jahović na tel. +387 33 251 068 ili e-mail: belma.jahovic@enova.ba, kako bismo Vas mogli direktno kontaktirati i sprovesti telefonsko anketiranje o našem trošku.</p> <p>Ukoliko niste sigurni da li će Vaša parcela biti predmet eksproprijacije, molimo da se javite na gore navedeni broj kako bismo Vam pomogli.</p> <p>Unaprijed se zahvaljujemo na saradnji.</p> <p>JP Ceste FBiH</p>

Primjeri obavještenja postavljeni na projektnim lokacijama:

PRILOG 3: PREGLED BAZE PODATAKA CENZUSA

Napomena: Kompletni podaci dati su u zasebnim Excel tabelama, koje sadrže povjerljive informacije koje stoga nisu objavljene. Komunalna infrastruktura i saobraćajni znakovi bit će premješteni i zamijenjeni tokom građevinskih radova, te stoga utjecaj na njih nije značajan.

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Javno/ privatno	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Ukupna površina parcele (m ²)	% pod utjecajem	Objekti na pogodjenom zemljištu	Proizvodna imovina	Ostala imovina (prirodni objekti)	Ostala imovina (pomoći objekti)	Ekonomsko/fizičko preseljavanje
M20 - OBILAZNICA GORAŽDE, REHABILITACIJA MOSTA NA RIJECI DRINI I IZGRADNJA KRUŽNOG TOKA													
1.	Goražde	Goražde	1969/2	Privatno	Otkup zemljišta i preseljenje biznisa	Da	168.13	100.00%	Poslovni objekt	Biznis	Ne	Ne	Da
2.	Goražde	Goražde	1969/2	Privatno	Otkup zemljišta i preseljenje biznisa	Da	26	100.00%	Poslovni objekt	Biznis	Ne	Ne	Da
3.	Goražde	Goražde	1952/9	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	45	6.60%	Ne	Ne	Nepodno zemljište	Ne	Ne
4.	Goražde	Goražde	1986/3	Privatno	Otkup dijela zemljišta	Ne	126	34.13%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava, nekoliko manjih stabala	Ne	Ne
5.	Goražde	Goražde	1986/2	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	361	3.05%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava, nekoliko manjih stabala	Stub za telefon / struju	Ne
6.	Goražde	Goražde	1987/1	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	419	5.25%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Stub za telefon / struju	Ne
7.	Goražde	Goražde	1987/2	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	289	8.65%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Ne	Ne
8.	Goražde	Goražde	1987/3	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	419	1.91%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Ne	Ne
9.	Goražde	Goražde	1951	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	6047	0.68%	Ne	Ne	Ne	Put	Ne
10.	Goražde	Goražde	4073/1	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	3683	10.26%	Ne	Ne	Ne	Put	Ne
11.	Goražde	Goražde	4073/2	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	1904	4.78%	Ne	Ne	Manji grm, stablo	Put	Ne

Plan otkupa imovine i preseljenja

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Javno/ privatno	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Ukupna površina parcele (m ²)	% pod utjecajem	Objekti na pogodenom zemljištu	Proizvodna imovina	Ostala imovina (prirodni objekti)	Ostala imovina (pomoći objekti)	Ekonomsko/fizičko preseljavanje
12.	Goražde	Goražde	1985	Javno	Otkup zemljišta	Ne	1234	100.00%	Ne	Ne	Manji grm i trava	Put	Ne
13.	Goražde	Goražde	4070	Javno	Otkup dijela zemljišta	Ne	6267	29.55%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Put	Ne
14.	Goražde	Goražde	1952/2	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	273	5.80%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Ne	Ne
15.	Goražde	Goražde	1952/1	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	3952	0.50%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava, nekoliko manjih stabala	Ne	Ne
16.	Goražde	Goražde	1952/10	Javno	Otkup dijela zemljišta	Ne	45	22.22%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Ne	Ne
17.	Goražde	Goražde	1952/1	Javno	Otkup dijela zemljišta	Ne	3952	16.77%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Ne	Ne
18.	Goražde	Goražde	1952/11	Javno	Otkup dijela zemljišta	Ne	45	57.77%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Ne	Ne
19.	Goražde	Goražde	1952/12	Javno	Otkup zemljišta	Ne	45	100.00%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Ne	Ne
20.	Goražde	Goražde	1969/11	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	11607	3.30%	Ne	Ne	Nema	Ne	Ne
21.	Goražde	Goražde	2079/1	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	1330	3.90%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Ne	Ne
22.	Goražde	Goražde	2079/1	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne		1.40%	Ne	Ne	Neplodno zemljište	Ne	Ne
23.	Goražde	Goražde	2167/1	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	2429	1.02%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava	Ne	Ne
24.	Goražde	Goražde	2169/1	Javno	Otkup dijela zemljišta	Ne	598	22.50%	Ne	Ne	Manje grmlje i trava, nekoliko manjih stabala	Ne	Ne

M18 - ŽIVINICE 1-VITALI, IZGRADNJA TRAKE ZA SPORA VOZILA ČEVLIJANOVICI-NIŠIĆI

1.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1836/2	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	3523	0.31%	Ne	Ne	Grmlje, stabala oraha	Ne	Ne
2.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1837/2	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	1802	5.77%	Ne	Ne	Grmlje, drveće, potok	Ne	Ne

Plan otkupa imovine i preseljenja

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Javno/ privatno	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Ukupna površina parcele (m ²)	% pod utjecajem	Objekti na pogodenom zemljištu	Proizvodna imovina	Ostala imovina (prirodni objekti)	Ostala imovina (pomoći objekti)	Ekonomsko/fizičko preseljavanje
3.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1987/2	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	33974	6.32%	Ne	Ne	Drveće, grmlje, trava	Ne	Ne
4.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1988/3	Javno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	54240	2.10%	Ne	Ne	Grmlje, drveće	Ne	Ne
5.	Donji Čegljanovići/ Donji Ivančići	Ivančići	1852/6	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	330	6.36%	Ne	Ne	Grmlje, rijetka sporadična stabla oraha	Ne	Ne
6.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1852/7	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	1650	2.30%	Ne	Ne	Grmlje	Ne	Ne
7.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1846/4	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	1317	1.44%	Ne	Ne	Grmlje	Ne	Ne
8.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1846/5	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	450	0.89%	Ne	Ne	Drveće, grmlje	Ne	Ne
9.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1840/6	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	800	1.88%	Ne	Ne	Grmlje	Ne	Ne
10.	Donji Čegljanovići	Ivančići	1840/7	Privatno	Otkup malog dijela zemljišta	Ne	2000	0.35%	Ne	Ne	Grmlje	Ne	Ne

M5 - KAONIK-GROMILJAK, REKONSTRUKCIJA DIONICE DELFINA KRIVINA

1.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	710/1	Privatno	Dio zemljišta	Ne	22826	3.13%	Ne	Ne	Livada	Ne	Ne
2.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	712/1	Privatno	Dio zemljišta	Ne	4810	20.19%	Ne	Ne	Livada	Stara drvena ograda	Ne
3.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	712/2	Privatno	Dio zemljišta	Da	656	94.05%	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
4.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1783	Privatno	Dio zemljišta	Ne	2589	10.27%	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
5.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1806/1	Privatno	Dio zemljišta	Ne	5381	0.15%	Ne	Ne	Njiva i livada	Ne	Ne
6.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1806/2	Privatno	Dio zemljišta	Ne	842	6.53%	Ne	Ne	Livada	Ne	Ne
7.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1802	Privatno	Dio zemljišta	Ne	780	6.15	Ne	Ne	2 drveta i livada	Ne	Ne

Plan otkupa imovine i preseljenja

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Javno/ privatno	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Ukupna površina parcele (m ²)	% pod utjecajem	Objekti na pogodjenom zemljištu	Proizvodna imovina	Ostala imovina (prirodni objekti)	Ostala imovina (pomoći objekti)	Ekonomsko/fizičko preseljavanje
8.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1797	Privatno	Dio zemljišta	Ne	820	7.44%	Ne	Ne	Lug i livada	Ne	Ne
9.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1798	Privatno	Dio zemljišta	Ne	1890	7.94%	Ne	Ne	Lug i livada	Ne	Ne
10.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1781	Privatno	Dio zemljišta	Da	1634	2.75%	Ne	Ne	5 čempresa uz ogradu	Ograda	Ne
11.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1792	Privatno	Dio zemljišta	Da	895	6.93%	Ne	Ne	Šuma	Ne	Ne
12.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	711	Privatno	Dio zemljišta	Da	745	1.34%	Ne	Ne	Grmlje	Ne	Ne
13.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1779	Privatno	Dio zemljišta	Da	13920	4.30%	Ne	Ne	Drveće	Ne	Ne
14.	Kaćuni	Busovača	2700/5	Privatno	Dio zemljišta	Ne	6599	1.27%	Ne	Ne	Grmlje, drveće	Ne	Ne
15.	Kaćuni	Busovača	2700/1	Privatno	Dio zemljišta	Ne	1784	8.13%	Ne	Ne	Drveće, lug	Ne	Ne
16.	Kaćuni	Busovača	2702	Privatno	Dio zemljišta	Ne	7783	2.24%	Ne	Ne	Livada, trava	Ne	Ne
17.	Kaćuni	Busovača	2703	Privatno	Dio zemljišta	Ne	19059	1.73%	Ne	Ne	Drvo, livada	Ne	Ne
18.	Kaćuni	Busovača	2728/4	Privatno	Dio zemljišta	Da	6285	6.71%	Ne	Ne	Rijetka stabla oraha	Noseći zid sa ogradom	Ne
19.	Kaćuni	Busovača	2705	Privatno	Dio zemljišta	Da	2668	8.17%	Ne	Ne	Voćnjak, poljoprivredna parcela	Ne	Ne
20.	Kaćuni	Busovača	2709/1	Privatno	Dio zemljišta	Da	1571	0.32%	Ne	Ne	1 stablo oraha	Šupa, kontejner, kokošnjac itd.	Ne
21.	Kaćuni	Busovača	1794	Privatno	Dio zemljišta	Da	1580	9.11%	Ne	Ne	Livada	Nenastanjen stambeni objekat i šupa	Ne
22.	Kaćuni	Busovača	2728/5	Privatno	Dio zemljišta	Da	7155	13.64%	Ne	Ne	Šuma, livada, neobrađivana poljoprivredna	Ne	Ne

Plan otkupa imovine i preseljenja

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Javno/ privatno	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Ukupna površina parcele (m ²)	% pod utjecajem	Objekti na pogodjenom zemljištu	Proizvodna imovina	Ostala imovina (prirodni objekti)	Ostala imovina (pomoći objekti)	Ekonomsko/fizičko preseljavanje
											parcela		
23.	Kaćuni	Busovača	2728/6	Privatno	Dio zemljišta	Da	11681	0.28%	Ne	Ne	Šuma, livada, neobrađivana poljoprivredna parcela	Ne	Ne
24.	Kaćuni	Busovača	2732	Privatno	Dio zemljišta	Da	1775	20.73%	Ne	Ne	Šuma, livada	Ne	Ne
25.	Kaćuni	Busovača	2734/2	Privatno	Dio zemljišta	Da	1131	65.34%	Ne	Ne	Livada	Ne	Ne
26.	Kaćuni	Busovača	2734/1	Privatno	Dio zemljišta	Da	1293	16.86%	Ne	Ne	Livada	Betonski noseći zid sa ogradom	Ne
27.	Kaćuni	Busovača	2734/3	Privatno	Dio zemljišta	Da	477	8.81%	Ne	Ne	Livada	Ne	Ne
28.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	710/2	Javno	Dio zemljišta	Ne	536	4.10%	Ne	Ne	Livada	Betonski odvodni kanal	Ne
29.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1752/1	Javno	Dio zemljišta	Ne	4488	2.99%	Ne	Ne	Potok	Ne	Ne
30.	Bukovci-Gusti Grab	Busovača	1791	Javno	Dio zemljišta	Ne	3660	0.82%	Ne	Ne	Ne	Neklasifikovani put	Ne
31.	Kaćuni	Busovača	2762/1	Javno	Dio zemljišta	Ne	68871	13.24%	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne